ԵՐԵՍՈՒՆԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ" Сергіевская ул., № 5.
Tiflis, Rédaction „Mschak"
Խմբագրատան տելեֆոն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Ցայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզվով
Ցայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20 կոպէկ.
Տպարանի տելեֆոն № 67.

ՄՇԱԿ
(39-ՐԴ ՏԱՐԻ)

Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція „МШАКЪ".
TIFLIS, Rédaction du journal „MSHAK".

Սեպտեմբերի 1-ից մինչեւ տարվայ վերջը 4 րուբլի:

Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաեւ հին հասցէն եւ 40 կ. նամականիշ։ ՀԻՆ ՀԱՍՑԷՆ եւ 40 կ. չուղարկողների խնդիրները՝ հասցէն փոխելու վերաբերմամբ՝ ԿԸ ԹՈՂՆՎԵՆ ԱՆՀԵՏԵՒԱՆՔ։

Ցայտարարութիւնների համար պէտք վճարել. I երեսի վրա իւրաքանչիւր տողատեղին (պետիտ)—20 կոպ., IV երեսի վրա—10 կոպ.։

Կովկասից դուրս գտնվող անձերի և հիմնարկութիւնների յայտարարութիւնները բացառապէս ընդունվում են՝ Մոսկվայում—Центральная Контора Объявленій Торгов. Дома и Э. Метцль и К-о, Мясницкая, д. Сытова, և նրա բաժանմունքներում—Պետերբուրգում՝ Морская, 11, Վարշավայում՝ Маршальковская, 130, Վիլնօյում՝ Большая, 38, Պարիզում՝ 8 Площадь Биржи.

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

Թիֆլիսի Հայուհեաց Բարեգործական Ընկերութեան

կար ու ձեւի, գլխարկի եւ գուլպայագործութեան արհեստանոցները

ՏԵՂԱՓՈԽՎԱԾ ԵՆ

Պասկեվիչի փողոց, № 13։ Մի քանի ազատ տեղեր կան երկրորդ բաժանմունքում։ Ընդունելութիւնը սեպտ. 1-ից։ Պարապմունքը և պատուէրների ընդունելութիւնը սեպտ. 3-ից։

(ա. օ.) առ. 853. 2—1

Քամոյեան ս. Գէորգ ՕՐԻՈՐԴԱՑ դպրոցի հոգաբարձութիւնը

ՅԱՅՏՆՈՒՄ Է

ի գիտութիւն ծնողների, որ օգոստոս ամսի 26-ից

ՆՇԱՆԱԿՎԱԾ ԵՆ

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ I, II, III, IV և V ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔՆԵՐՈՒՄ

Դպրոցը գտնվում է Բրօսսէ տուպիկում, Սապեօրնի փողոցին կից։

Խնդիրները, ծննդական վկայականների հետ ընդունվում են առաւօտեան ժամը 10-ից մինչև 12-ը ամեն օր՝ դպրոցի շինութեան մէջ։

ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

(ա.օ.) առ. 827. 2—1

ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ եւ ՄԱՆԿԱԿԱՆ պարտէզ Վ. եւ Ս. ՍՄԲԱՏԵԱՆՆԵՐԻ

Պատրաստվում են երկսեռ երեխաներ բոլոր միջնակարգ դպրոցները մտնելու։ Ցարմար բնակարան և ընդարձակ բակ։ Ամեն օր շարժական խաղեր, մարմնամարզութիւն։ Ձեռարուեստ։ Ընդունելութիւնը ամեն օր, ժամը 9—1-ը և 4—7-ը երեկ.։ Պասկեվիչա փողոց № 13.

(ա.օ.) առ. 824. 6—4

ՍՈՍԿԱԼԻ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ

Զարհուրանգ տխուր լուրեր են բերում հեռագիրները։

Թէ Հեռագրական Գործակալութեան և թէ Մոսկվայի մեր սեփական Թղթակցի հաղորդագրութիւնները սարսափելի տպաւորութիւն են գործում։

Անհաւատալի է թւում, որ պաշտօնական այնպիսի մի անձ, ինչպէս Օսման փաշան է, հրաման տայ կոտորել 80 հայի։ Անհաւատալի է, որովհետև Օսման փաշան ինքը պէտք է լինէր առաջին պաշտպանը խաղաղ քաղաքացիների։ Անհաւատալի է, որովհետև Օսման փաշան գործակալն է սահմանադրական կառավարութեան, որի հիմնական դաւանանքներից մէկն է բոլոր հպատակների հաւասարութիւնը օրէնքի առաջ և նրանց շահերի պաշտպանութիւնը։

Բայց եթէ այդ անհաւատալին դժբաղդաբար մի դառն իրականութիւն է և Օսման փաշային վերագրվածը տեղի է ունեցել, ինչպէս որ հաղորդված է, այն ժամանակ արդարև մենք մի սոսկալի դրամայի առաջ ենք կանգնած, որի միայն առաջին գործողութիւնն է կատարված, իսկ միւսները սպասում են իրանց հերթին։

Հեռագիրները ցոյց են տալիս, որ ընդհարումների դրդապատճառներն են հողային վէճերը և որ սպասվում են ջարդեր նաև այլ տեղերում։

Կան արդեօք ուրիշ բարդացնող հանգամանքներ, որոնք ստեղծել են թշնամական տրամադրութիւններ քիւրդերի և հայերի միջև, չը գիտենք։ Ի՞նչ դեր է կատարում րէակցիոնական ոգին Թիւրք հասարակական շրջաններում։ Արդեօք չեն կրկնվում այն դաւերը, որոնք պատճառ եղան Ադանայի դժոխային կոտորածին։

Մեր հարցերը կարող էին աւելի ևս հաւանական կարելիութիւններ շօշափել։ Մենք գուշակութիւններ չենք անի։ Բայց մի ցանկութիւն կը համարձակինք հիմնական. այդ այն է, որ Կ. Պօլսի պատրիարքարանը և ազգային ժողովը անմիջական քայլերի դիմէին հրաւիրելու օսմանեան բարձր կառավարութեան ուշադրութիւնը աղէտալի դրութեան վրա և միջոցներ ձեռք առնելու, որպէսզի վայրենի ջարդերի և դժոխային արհաւիրքների սարսափները չը կրկնվեն օսմանեան պետութեան այն տարաբաղդ մասում, որ անցեալում այնքան նահատակներ է տուել և այնքան անմեղ հոգիներ գերեզման մտցրել։

Միթէ սահմանադրական Թիւրքիան պէտք է կրկնի համիդեան Թիւրքիայի անլուր բարբարոսութիւնները։

Ամեն ջանք պէտք է գործ դրվի դժոխքի սարսափները հեռացնելու Թշուառութեան մատնված երկրից։

Ս. Քալանթար

ԹԻՒՐՔԻԱՅԻ ՇՈՒՐՋԸ

(Սեփական հեռագիր)

Մոսկվայից Էմմանուէլ քահ. Նազարեանը հեռագրում է մեզ հետևեալը օգոստոսի 30-ից առ. 8 ժամ 58 րոպէից.

Վանում, Օսման փաշայի առաջարկութեամբ, քիւրդերն սպանել են ութսուն հայ։

Բիթլիսում սպասվում է հայերի ընդհանուր կոտորած։

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)
29 օգոստոսի

Կ. Պօլիս.—Վանից հաղորդում են, որ քիւրդերի մէջ յուզմունքները սաստկանում են։ Քիւրդ աւազակ Սուդը սպառնում է սպանել Աղթամարի վանքի վանահօրը և հրդեհել վանքը։

Քիւրդերը սպանում են հայերին, որոնք պահանջում են վերադարձնել քիւրդերի գրաւած հողերը։

Կ. Պօլիս.—Իտալական դեսպանատունը պահանջեց ծնողներին վերադարձնել մահմէդականացված անչափահաս իտալուհուն։ Քննութիւնից յետոյ Բ. Դուռը մերժեց դեսպանատան պահանջը, յայտնելով որ աղջիկը ընդունելով և դառնալով Թիւրքի կին, իբրև Թիւրքահպատակ չը պէտք է յանձնվի։

Սօֆիա.—Ցերեկվայ ժամը 5-ին Կ. Պօլիս մեկնեց Թիւրքաց գահաժառանգը։

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)
29 օգոստոսի

Պետերբուրգ.—Պալատի մինիստրի հեռագիրը. «Նորին Մեծութիւններ Թագաւոր Կայսրը և Կայսրուհի Ալեքսանդրա Ֆէօդորովնան Գահաժառանգի և Մեծ Իշխան Ալեքսէյ Նիկոլայէվիչի և Օգոստափառ Դուստրների հետ միասին օգոստոսի 29-ին բարեհաճեցին ժամանել Կիէվ»։

Կիէվ.—Եկան Մեծ Իշխաններ Անդրէյ Վլադիմիրօվիչը և Սերգէյ Միխայլովիչը ու Կայսրի շքախումբը։ Գեղեցիկ զարդարված կայարանում ժողովվել էին մինիստրների խորհրդի նախագահը զինւորական, ծովային, ֆինանսների մինիստրները, սինոդի օբէրպրոկուրորը, ներքին գործերի մինիստրի օգնական Կուրլովը, բարձրաստիճան պալատականներ, զօրահրամանատարը, գեներալ-նահանգապետը, նահանգական պարագլուխը, քաղաքի ձայնաւորների պատգամաւորութիւնը։

Ճիշդ ժամը 11-ին մօտեցաւ կայսերական գնացքը։ Կայսրուհին Գահաժառանգի և Մեծ Իշխանուհիների հետ մտաւ արքայական սենեակները։ Կայսրը, դուրս գալով վագօնից՝ անցաւ պատւաւոր պահակախմբի առաջից։ Կայարանի մօտ Կայսրը ընդունեց քաղաքի կողմից մատուցված աղ ու հացը՝ սրտագին պատասխանելով քաղաքագլխի ողջոյնին և ուրախութիւն յայտնեց, որ դարձեալ Կիէվումն է։

Նորին Մեծութիւնները ժողովրդի, զօրքերի և աշակերտութեան ցնծագին աղաղակներով անցան շքեղ զարդարված փողոցներով և մտան Սօֆիայի տաճարը, ուր ընդունվեցին միտրօպօլիտ Ֆլավիանից և հոգևորականութիւնից։

Տաճարից Նորին Մեծութիւնները գնացին պալատական հրապարակը, ուր կայացաւ զօրադիտում։

Պալատում տեղի ունեցաւ ուղղափառ և այլազգի հոգևորականութեան, զինւորական պաշտօնեաների և քաղաքացիական անձերի ընդունելութիւն։

Փողոցները լի է ցնծացող հասարակութեամբ։

Ժամը $2^{1}/_{2}$-ին եկաւ բուլղարական գահաժառանգը։

Սէվաստօպօլ.—Եղբայրական գերեզմանատանը հանդիսաւոր հոգեհանգիստ կատարվեց Ալեքսանդր II-ի, Ալեքսանդր III-ի և Սէվաստօպօլի պաշտպանութեան ժամանակ ընկած բոլոր զօրականների համար։

Մոսկվա.—Համազէմստվային համագումարի երեկոյեան նիստում քննվեցին տարրական դպրոցների ծրագիրների հարցերը։ Համագումարը գտաւ, որ երկրագործական արհեստների զարգացման լաւագոյն եղանակ հանդիսանում է հասակաւոր ազգաբնակութեան համար դասընթացքներ, դասարաններ և արհեստանոցներ հիմնելը։ Ֆիզիքական կրթութեան նկատմամբ համագումարը գտաւ, որ զինւորական վարժութիւնները յատուկ խնդիր են ներկայանում, որ դուրս է հանրակրթական դպրոցի սահմաններից, ուստի և այդօրինակ մասնագիտական ուսուցում մտցնելը ցանկալի չէ։

Համագումարը ուսուցիչների կրթութեան ցէնզը որոշեց միջինից ոչ պակաս։

Պահնորդական բաժանմունքը կալանաւորեց մի քանի անձանց, որոնք փորձում էին վերականգնել սօց.-դեմ. կուսակցութեան գործունէութիւնը։ Մի քանի պրօֆէսիօնալ միութիւնների մէջ ձերբակալվեցին ս.-դ. կուսակցական գործիչները։ Միութիւնները փակվելու են։ Նաև կալանաւորվեցին մի խումբ սօց.-յեղափոխականներ։ «Трудъ» գրախանութում գտնվեցին 15,000 օրինակ անլէգալ գրուածքներ։

Նովօչերկասկ.—Նովօչերկասկի ստանիցային հասարակութիւնը ժողով գումարելով գտաւ, որ ազգային պատերազմի հարիւրամեակի յաւերժացման լաւագոյն կերպը կը լինի Նովօչերկասկում համալսարան բանալը, անուանելով այն Դօնեան։ Ժողովը նուիրեց համալսարանի համար 100,000 ր. և որոշեց խնդրել Դօնի բոլոր կօզակ հասարակութիւններին և միացած կօզակ-զօրքերին չը խնայել իրանց նուէրները։

Ռիգա.—Երկու օր շարունակվող ծովային մրրիկը ահագին փասներ տուեց։ Ծովը դուրս գալով ափերից ծածկել է ցածր տեղերը։

Բեռլին.—Կայսրը մեկնեց ներկայ գտնվելու զօրախաղերին։

Բեռլին.—Կայսրուհու ներկայութեամբ բացվեց ծծկեր երեխաներին պաշտպանող երրորդ միջազգային կօնգրէսը։ Պետական կանցլերի և կառավարութեան կողմից ողջունեց ներքին գործերի մինիստրը։ Ռուսաստանի ներկայացուցիչներն են Գանօեվը և պրօֆ. Կէլլէրը։

Օգոստոսի 28-ին Կիդերլէն-Վեխտէրը երկար զեկուցում տուեց կայսրին՝ վերջինիս զինւորական վարժութիւններին մեկնելուց առաջ։

Վիէննա.—Կայսրը ունկնդրութեան ընդունեց Լօնդօնի լորդ-մէրին։

Կօպէնհագէն.—Հիւսիսային Եւրոպայի ժուռնալիստները, Թւով 80 մարդ, ընդունվեցին Թագաւորից։

Պրագա.—Չեխական պետական իրաւունքի առաջադիմական կուսակցութիւնը որոշեց առաջարկել չեխ պատգամաւորներին շարունակել օբստրուկցիան րէյխսրատում, քանի գերմանացիները վերջ չեն տայ օբստրուկցիային չեխական և մօրավիական սէյմերում։

Կէնիգսբերգ.—Դարձեալ խնայողական գանձարանները պաշարվում են դրամ պահանջողներով։

Վիէննա.—Բացվեց սօցիալ-դեմօկրատական համագումարը։

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ԶՕՐՔԸ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)
29 օգոստոսի

Վիլիէրսէկսէլ.—Գեներալ Շօմէրը նախաճաշ տուեց ի պատիւ Մեծ Իշխան Բորիս Վլադիմիրօվիչի։ Շօմէրը իր բաժակաճառում ֆրանսիական ազգի կողմից յայտնեց եղբայրութեան զգացմունքներ դէպի բարեկամ և դաշնակից ազգի քաջարի զօրքը և խմեց Կայսրի, Կայսրուհու և Մեծ Իշխանի կենացը և պանծալի ռուսական զօրքի համար։ Մեծ Իշխանը պատասխանեց խմելով Նախագահի, ֆրանսիական զօրքի և նրա պարագլուխների կենացը։ Երաժշտախումբը նուագեց ռուսական և ֆրանսիական օրհներգները։

Բէզանսօն.—Զինւորական մինիստրը ճաշ տուեց օտարազգի պատգամաւորներին։ Իր ճառի մէջ մինիստրը ողջունեց Մեծ Իշխան Բորիս Վլադիմիրօվիչին, կառավարութեան կողմից շնորհակալութիւն յայտնեց վարժութիւններին ներկայ գտնվելու համար, խմեց Կայսրի, Կայսրուհու, Կայսերական Տան, ռուսական մեծ ազգի և նրա արիասիրտ զօրքի կենացները։ Մեծ Իշխանը շնորհակալութիւն յայտնեց սրտագին ընդունելութեան համար և բարձրացրեց բաժակը ի պատիւ Նախագահի և պանծալի ֆրանսիական զօրքի։

Վօլէկ.— Զօրախաղերին մասնակցում են մօտ 100,000 հետևակ զինւոր, հեծելազօր և արտիլերիստներ, նաև 2 դիրիժաբլ և 8 աէրօպլաններ։

Տուլօն.—Խնճոյքի ժամանակ ծովային վարժութիւնների առիթով ծովային մինիստրը ասաց, որ նաւատորմի ռազմի ոյժերը և նաւաստիների կազմը գտնվում են իրանց կոչման բարձրութեան վրա։ Ցետոյ մինիստրը ընդգծեց այն իրողութիւնը, որ համերաշխութիւն է տիրում ֆրանսիական մամուլի և հասարակական կարծիքի միջև, և վստահեցրեց, որ ռազմի նիւթը պատրաստ է ամեն պատահականութեան, որպիսին կարող է առաջ գալ ուզած րօպէին երկրի որևէ կէտում։ Վերջում Դէլկասէն խմեց նաւատորմի և զօրքի կենացը։

ՄԱՐՕԿԿՕՅԻ ՀԱՐՑԻ ՇՈՒՐՋԸ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)
29 օգոստոսի

Պարիզ.—Լրագիրների ասելով՝ գերմանական պատասխանը հետամուտ է ստանալու այնպիսի արտօնութիւններ, որոնց Ֆրանսիան չէ կարող համաձայնվել։

«Թանը» ասում է. «Ֆրանսիան պատրաստ է պատասխանել «ոչ», եթէ նրանից պահանջում են անընդունելի զիջում»։

Հաւասի տեղեկութիւնների համաձայն, արտաքին գործերի մինիստրութիւնը չափազանց մանրամասն կերպով քննում է գերմանական պատասխանը։ Կարծում են, որ Դեսէլվը բարեացակամօրէն կը վերաբերվի այդ խնդրին, որպէս զի Մարօկկօյում հաստատվի բոլոր պետութիւնների տնտեսական հաւասարութիւն, չը տալով Գերմանիային արտօնեալ կացութիւն։ Շատ հաւանական է, որ բանակցութիւնները կը տևեն դեռ մի որոշ ժամանակ։

Բէզանսօն.—Ի պատիւ օտարազգի օֆիցէրների՝ տրված խնճոյքին զինւորական մինիստրը դիմելով մարօկկեան արտաքին գործերի մինիստր Էլմօկրիին վստահեցրեց, թէ նա հանդիպում է ցոյց տրված ընդունելութեան իբրև սուլթանի ներկայացուցիչ, և խմեց մարօկկեան սուլթանի կենացը։ Ցետոյ մինիստրը ողջունեց միւս օտարազգի պատգամաւորներին, նաև խմեց վարժութիւններին մասնակցած պետութիւնների պետերի կենացը։ Պատասխանելով մինիստրին, Էլմօկրին ասաց, թէ սուլթան Մուլայ-Հաֆիզը շատ գոհ է ֆրանսիական կառավարութեան ցոյց տուած պատւից։ Ցետոյ Էլմօկրին խմեց նախագահի և զինւորական մինիստրի կենացը, ֆրանսիական զօրքի հզօրութեան և Ֆրանսիայի և Մարօկկօյի անդաւաճան բարեկամութեան համար։ Վերջում գեներալ Հէյմբուրգէրը բոլոր օտարազգի պատգամաւորների կողմից շնորհակալութիւն յայտնեց զինւորական մինիստրին գեղեցիկ ընդունելութեան համար։

ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)
29 օգոստոսի

Պէկին.— Լրագրական տեղեկութիւնների համաձայն Սիչուան նահանգի Ցգենդուֆ քաղաքում եղել են լուրջ անկարգութիւններ։ Մի քանի հազար մարդ, շրջապատելով փոխարքայի տունը, պահանջել են վերացնել երկաթուղիների մասին հրատարակված որոշումը։ Զօրքերը կրակեցին ամբոխի վրա։ Սպանվեցին 40 մարդ. վիրաւորների թիւը մեծ է։ Անկարգութիւններին մասնակցում են յեղափոխականները։ Հեռագիրը Ցենդուֆուի հետ չէ գործում։ Օտարազգիները մեկնում են Զունցին։

Մադրիդ.—Պէնագօսում ջրի պակասութեան պատճառով անկարգութիւններ ծագեցին քաղաքային ինքնավարութեան տան առաջ։ Ժանդարմէրիան հանդիպեց կրակի։ Սպանվեցին 5 մարդ, վիրաւորվեցին 20 մարդ։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՇՈՒՐՋԸ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)
29 օգոստոսի

Լօնդօն.—«Morning Post»-ին հեռագրում են Թէհրանից, որ մինիստր-նախագահը Շիրազի նահանգապետից հեռագիրներ է ստացել, թէ քաղաքը պաշարված է Լուրիստանի արաբների քէխալլու ցեղի խմբերով։ Նահանգապետը 5000 մարդով գտնվում է քաղաքի մէջ։ Քաղաքի դրութիւնը համարվում է անյուսալի։ Հաւանօրէն բոլոր բնակիչները սրի կը քաշվեն։

Թաւրիզ.—Շուջա-ուդ-Դօվլէի ձիաւորները գրաւել են շրջակայքի ճանապարհները, որի պատճառով էլ կենսական մթերքները քաղաքումս թանկացան։ Երկիւղ կայ սովի։

Անջումանի կարգադրութեամբ, բանտում գտնվող ծերունի Րահիմ-խանը, որ աչքի ընկնող դեր խաղաց Թաւրիզի անցեալ պաշարման ժամանակ, խեղդամահ է արված։

Շուջա-ուդ-Դօվլէի գլուխը անջումանը գնահատել է 10,000 թումանի։

Անջումանի կողմից Շուջա-ուդ-Դօվլէի մօտ գնացած երկրորդ պատգամաւորութեանը աջողվել է ցրել նրա շուրջ հաւաքված ղարադաղցի և շահսէվան պարագլուխների միջև եղած տարաձայնութիւնը։

Արշադ-Դօվլէի զօրաբանակի ջարդի տեղեկութիւնը ճնշող տպաւորութիւն գործեց Մահմէդ-Ալիի բոլոր կողմնակիցների վրա։

Ուրմիա.—Շէյխերի կուի տեղը եկաւ Մավմն'ց Թիւրքաց զօրամասը։ Շէյխ Թաղին ջարդ ստացաւ և փախաւ Բաշկամէ։

ԵՓՐԵՄԻ ՄՈՒՏՔԸ ԹԷՀՐԱՆ

Ռամազանի 10-ին Իրանի մայրաքաղաք վերադարձաւ Սարդար-Արշադին յաղթող Եփրեմը։

Նա գնում էր առաջից, իսկ նրա ետևից բերում էին գերի Թիւրքմէններին։

Հազարաւոր ամբոխը ցնծագին ողջունում էր հերոսին։

Գլխաւոր հրապարակի վրա Եփրեմը հրամայեց գետնին նետել Արշադի դին։

Ամբոխը շրջապատեց դիակը և ագահաբար նայում էր թշնամու մեռած դէմքին, որ դեռ երէկ սպառնում էր ժողովրդի թշնամիների գոռ յարձակմամբ։

Ցաղթող Եփրեմին ընդ առաջ եկաւ պետական խնամակալ Նասիր-ուլ-Միւլքը, որ գրկեց Եփրեմին և ասաց.

— Համբուրում եմ քեզ, հերոս և ժողովրդական ազատութեան փրկիչ։

Ժողովուրդը ուրախ բացագանչում էր՝

— Զինդա-բադ Եփրեմ...

Ամբոխի միջից շատերը արտասվում էին։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

«ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ՏԵՍՈՒՉ ԱՆԴՐԿԱՍՊԵԱՆ ԵՐԿՐՈՒՄ» ՀԱՐՑԻ ՇՈՒՐՋԸ

Բաթում, 7 յուլիսի

Միօրինակ տոն տալ նոյնատիպ դպրոցներին, ուժեղ տեմպով առաջ վարել կրթական-դաստիարակչական գործը նորագոյն թարմ, բէալ մանկավարժական ուղղութեամբ,—այդ բոլորը աւելի աջող և լրիւ կերպով կիրագործէ շրջանային տեսուչը։ Այդ այդպէս լինելուց յետոյ, ձգտել՝ օր առաջ ունենալ այդ գործող անհատի

[illegible]

տարի՝ առանց ընդմիջում տարիներ։

Ասածս շօշափելի դարձնելու համար պարզեմ։

Երբ ընդունում ենք, որ կրթիչ դասերն են ուսուցիչները և հոգևորականները՝ իբրև երկու պաշտօնական-ժողովրդական և մտաւոր հասարակական գործոններ, ուստի պարզ է, թէ ինչու խնդիրը բնականաբար այդ գործօն կատեգորիան պիտի աւելի նկատէ։

Սակայն այդ երկու կրթիչ կազմերը թէև զուգորդվող՝ բայց տարբեր գծերով և անջատ ուղիով են գործում։

Մինչդեռ ուսուցիչը նոր երգ է մտորում, ստեղծագործում, հոգևորականը ամենից նախածանօթ «Զան գիւլումն» է երգում։

Եւ երբ հոգևորականը զբաղված է հաստարմատ ծառերի կեղևը խնամելով, անխոնջ ուսուցիչը բազմաթիւ ոստեր ջրում ու պատուաստում է։

Ս. Բռունեցին մատնանշում է տէր-Ներսէս քահ. Աբրահամեանին՝ իբրև պատրաստի անհատի և յարմարաւոր տեսչի։ Այո, ընդունում եմ, որ տէր-Ներսէսը ունի անսահման եռանդ և կատարել է մի քանի գնահատելի վերանորոգութիւն և ազդեցիկ քայլեր, և այդ իսկ պատճառով յարգելի է նոյն շրջանի համայնքից. այդ բոլորը գեղեցիկ և արժանահաւան։ Գուցէ կան և ուրիշ քահանաներ նոյն շրջանում, որոնք նոյնչափ արժանաւոր են. սակայն դրականօրէն պիտի ասել, որ նրանք միայն քահանայ են և ոչ տեսչացու։ Քահանաները հոգևոր տեսուչներ են և անքակտելի կերպով շաղկապված հոգեկանի և ծիսակատարութեան ոչ պակաս վեհ գործին։

Թող ուսուցիչը ապարէզ գայ տիրելու և տնօրինելու իր ամենասերտ փայփայելի գործը և միվի իր աշխատանքի աւելի քրտնաջան շրջանը՝ ոգի և եռանդ ներշնչելու իր վեհ և իդէալական գործին։

Տեղական ուսուցիչներից աւելի պատրաստն է Ախալքալաքի աւագ-ուսուցիչը և իբրաւամբ նրան կարելի է թեկնածու ճանաչել։

Ուսուցիչ Տ.

ԸՆԹԵՐՑՈՂԻ ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԻՑ

IV

Մօտ օրերս թերթերում տպագրված էր մի փոքրիկ դէպքի նկարագրութիւն, որը տեղի էր ունեցել Սև-ծովի վրա երթևեկող նաւերից մէկում։

Շատերը գուցէ և առօրեայ սովորական դէպք համարելով նրան՝ կարդացել են և յետոյ ծալել, մի կողմ դրել թերթը՝ ասելով.

— Հետաքրքրական դիպուած է։

Այո, մեզ՝ միշտ նորութիւններ սիրող, պիկանտ դէպքերի սիրահար ժամանակակից հասարակութեան համար դա միայն մի «հետաքրքրական դիպուած» է, որը և առիթ կը տայ ընկերական ժտերիմ շրջաններում զանազան և աւելի պիկանտ սրախօսութիւնների և ուրիշ ոչինչ։

Բայց արդեօք որևէ մէկը կը մտածէ աւելի խորը քննելու այդ դէպքը, մտնելու գործող անձնաւորութիւնների հոգեբանութեան մէջ և քրքրելու մեր կեանքի, իրականութեան խորը ժահրոտ վէրքերը...

Հազիւ թէ։

«Հետաքրքրական դիպուածը» հետևեալն է։

Նաւի ճանապարհորդները նկատում են, թէ ինչպէս երեկոյեան երկրորդ կարգի կուպէների մէկից դուրս է գալիս թանձր շղարշով ծածկված մի կին, իսկ նրա ետևից մի ուսանող։ Զոյգը անցնում է նաւի հեռաւոր մասերից մէկը և այնտեղ նստում։ Երկար ժամանակ լսվում է այդտեղ նրանց խօսակցութիւնը, որը մերթ ընդ մերթ ընդհատվում է զսպված համբոյրների ձայնից...

Եւ այդպէս՝ շարունակվում է մինչև լուսաբաց։

Ամբողջ նաւը խորասուզված է լինում խորը քնի մէջ, իսկ զոյգը դեռ դուրսը նստած, միմեանց ամուր գրկած, կրքերի ծովի մէջ է լինում խորասուզված։

Եւ երբ լուսանում է, երբ արևի առաջին ճառագայթները իրանց ոսկեզօծ շողերն են տարածում նաւի վրա, երիտասարդ ուսանողը, կարծես հէնց դրան սպասելով, յանկարծ, ամենքի համար անսպասելի կերպով, իրան ծովն է նետում...

Ազմուկի վրա հասնում են մարդիկ, նաւի ծառայողները իջեցնում են նաւակները, և նրանց աջողվում է ազատելու ծովի փրփրադէզ ալիքների գրկից ուսանողին։

Եւ ի՞նչ է դուրս գալիս։

Ուսանողը և երիտասարդ կինը քոյր ու եղբայր են լինում։ 5 տարի առաջ նրանք բաժանվում են միմեանցից. երիտասարդը մտնում է ուսանելու Կիէվի պօլիտեխնիկումը, իսկ քոյրը՝ Մօսկվայի կանանց բարձրագոյն կուրսերը։

Եւ ահա հինգ տարուց յետոյ՝ նրանք երկուսն էլ վերադառնում են հայրենիք և երկուսն էլ պատահմամբ նոյն նաւով։ Հինգ տարվայ անջատումը այնքան փոխած է լինում նրանց դէմքերը, որ նրանք չեն կարողանում ճանաչել միմեանց և գրաւվելով՝ նաւի սիրային խաղ, ֆլիրտ են սկսում միմեանց հետ ու նաւի հեռաւոր անկիւններից մէկում, մարդկանց հետաքրքրական աչքերից հեռու նստած, նրանք անձնատուր են լինում իրանց կրքերին մինչև լոյս։

Լոյսը բացվում է, և երիտասարդը յանկարծ ճանաչում է իր գրկած կնոջ մէջ քրոջ և... միանգամայն ամօթահար գիշերվայ խաւարի մէջ կատարված գործից՝ ծովն է նետում իրան...

Ահա դէպքը, ահա «հետաքրքրական դիպուածը»։

Քննենք այդ ուսանողի հոգեբանութիւնը։

Ի՞նչն էր ստիպել նրան ծովը նետվելու։

Արդեօք դէպի այդ կինը ունեցած սէրը, որը պատահմամբ իր քոյրն էր դուրս եկել, թէ իր կատարած քայլի խայտառակութիւնը։ Ես կարծում եմ, որ անշուշտ երկրորդը. երիտասարդը անշուշտ զգացել էր իր կատարած քայլի ամբողջ խայտառակութիւնը և չը կարողանալով տանել նրան՝ ինքնասպանութեան էր դիմել։ Ռօպէական կրքերի ազդեցութեան տակ, իր վայրկենական պահանջներին բաւականութիւն տալու համար՝ նա խորտակել էր գուցէ մի անմեղ արարածի ապագան, անձնատուր անելով նրան իր կրքերին և յետոյ, զգալով իր արած քայլի ստորութիւնը, նա աւելի լաւ էր համարել մեռնել, քան թէ ապրել...

Բայց մի՞թէ իրօք այդպէս է։

Օ՜, ոչ...

Եթէ այդպէս լինէր, մենք գուցէ և հերոսութիւն անուանէինք նրա արածը. բայց հէնց ամբողջ դժբաղդութիւնը նրա մէջ է, որ նրան ինքնասպանութեան մղող պատճառներն այլ են։

Եթէ նա պատահմամբ, չիմանար, որ այդ օրիորդը իր քոյրն է, արիւնակիցը նրա մտքումն անգամ չէր անցնի ինքնասպանութիւն գործել։

Այո, ճիշդ է, մեր բարոյական հասկացողութեան մակարդակով այդ ուսանողը դժոխային ոճիր է գործել՝ սիրային յարաբերութիւն ունենալով իր քրոջ հետ, օտարի տեղ ընդունելով նրան...

Օ՜, չէ՞ որ օտարի հետ ամեն ինչ կարելի է անել. այդպէս է դատում բարոյականութեան խեղաթիւրված հասկացողութիւնը։

Օտար կանանց ու օրիորդների հետ կարելի է ամեն կերպ վարվել, կարելի է խաբել, անուանարկել, բռնաբարել նրանց, որովհետև նրանք մեր հարազատ քոյրերն ու մայրերը չեն, մեր արիւնակիցները չեն։

Մենք երբէք չենք մտածել և չենք էլ մըտածում, որ բոլորս էլ եղբայրներ ու քոյրեր ենք, որ այն, ինչ մենք թոյլ չենք տայ մեզ անելու մեր եղբօր, քրոջ ու մօր վերաբերմամբ, նոյնն էլ թոյլ չը պիտի տանք անելու մի ուրիշի վերաբերմամբ, որովհետև այդ ուրիշն էլ նոյնպէս մարդ է, ինչպէս և մեր հարազատ քոյրն ու մայրը։

Մենք դեռ ևս չենք հասել այդ կէտին և հանգիստ սրտով շարունակում ենք մեր անասնական կրքերին զոհ դարձնելու մեր ճանապարհին պատահող ամեն մի կնոջ և աղջկայ, առանց որևէ ցաւի, առանց խղճի խայթ զգալու շարունակում ենք մեր ուղին։

Իսկ եթէ յանկարծ, ով գիտէ բաղդի ո՞ր խաղի շնորհիւ, մեր զոհն է դառնում մեր հարազատ քոյրը կամ մայրը, այն ժամանակ միայն մենք զգում ենք մեր արած քայլի ամբողջ ստորութիւնը և... ծովը նետում մեզ...

Վ. Թումանեան

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Թեմ. դպրոցի հոգաբարձ. ընտրութիւնը

Շուշի, 20 օգոստոսի

Վերջապէս կայացաւ Ղարաբաղի թեմական դպրոցի հոգաբարձուների ընտրութիւնը։

Քանի տարի է դպրոցը չունէր հոգաբարձական կազմ, կառավարվում էր 3—4 մարդով և դրանց մասին երկար խօսվեց լրագրութեան մէջ։

Ամբողջ խօսակցութիւնը դրա մասին առհասարակ աննպաստ է եղել, որ հոգաբարձուները անկարողանալով կառավարել դպրոցի նիւթական մասը. ծախսել են նրա մայր գումարը և այսօր թողել միայն մի չնչին գումար։ Նորից նկարագրել դպրոցի անցեալը, այդ աւելորդ և ապարդիւն կը լինի, այլ անցնենք ընտրութեանը։

Ղարաբաղն ունի 25 ընտրողական ձայն։ Դրանից 8-ը կազմում է քաղաքը, ամեն մի եկեղեցին տալով 2-ական պատգամաւոր, 10-ը Շուշու, Կարեագինի, Ջեվանշիրի և Գանձակի գաւառները, տալով իւրաքանչիւր գործակալութիւնից մի-մի պատգամաւոր, 6-ը կազմում է Նուխին իր փոխանորդական վիճակով և մէկը Լէնքօրան քաղաքը։

Ընտրութիւնը կայացաւ ներկայ ամսիս 14-ին։ Ընտրութեանը մասնակցում են 21 ձայն, 4-ը բացակայ են։ Ձայների առաւելութեամբ ընտրութիւնը հետևեալ արդիւնքը ցոյց տուեց.

1) Մկրտիչ Ղոնդաղսազեան՝ 18 սպիտակ, 1 սև, 1-ը ձեռնպահ։ Սա բարձրագոյն կրթութիւն ունի, քաղաքի ճարտարապետն է և Կ. Հ. Բարեգործական Ընկ. տեղիս ճիւղի նախագահը, երիտասարդ։

2) Լևոն Տէր-Եղիազարեան՝ 17 սպ., 2 սև, 1-ը ձեռնպահ. ունի բարձրագոյն կրթութիւն, ինժենէր-տեխնօլօգ, երիտասարդ։

3) Սարգիս Սարուխանեան՝ 16 սպ., 3 սև, 1-ը ձեռնպահ. առաջին կարգի վաճառական, տարիքաւոր, ինքնակիրթ։

4) Բժիշկ Ալէքսանդր Աթաբէկեան՝ 15 սպ., 5 սև. բարձրագոյն կրթութեան տէր, երիտասարդ։

5) Գրիգոր Քալանթարեան՝ 13 սպ., 6 սև, 1-ը ձեռնպահ. քաղաքագլուխ, միջնակարգ կրթութեան տէր, երիտասարդ։

6) Ստեփան Մանդինեան՝ 13 սպ., 7 սև. բարձրագոյն կրթութեան տէր, փաստաբան, երիտասարդ։

7) Ջումշուտ Մելիք-Շահնազարեան՝ 13 սպ., 7 սև. բարձրագոյն կրթութեան տէր, երիտասարդ կալուածատէր։

8) Անդրանիկ Պետրոսեան՝ 12 սպ., 7 սև, 1-ը ձեռնպահ. միջնակարգ կրթութեան տէր, երիտասարդ։

9) Անդրէաս-բէկ Տէր-Յարութիւնեան՝ 12 սպ., 8 սև. միջնակարգ կրթութեան տէր, փոխադարձ վարկի ընկերութեան դիրեկտոր, դպրոցի հին հոգաբարձուներից մէկը, տարիքաւոր։ Սրա մասին իր ընկերակիցների հետ միասին շատ է գրվել լրագիրներում իր աննպաստ կողմերով։ Լրագիրների թղթակիցները սրան շատ մօտից ծանօթ չեն, այդ պատճառով և աննպաստ կարծիք ունեն նրա մասին։ Բայց մօտից ծանօթանալով նրա հետ, կարելի է համարձակապէս շեշտել, որ նա բաւական ընդունակութիւն ունի գործելու, նեղ կուսակցական չէ, ինչպէս շատերը ենթադրում են, և նա ներկայ կազմի գործունեայ ու աշխատասէր անդամներից մէկը կը լինի։

10) Բեհբուդ-բէկ Մելիք-Ալլահվերդեան՝ 12 սպ., 8 սև. բարձրագոյն կրթութեան տէր, երիտասարդ։ Սա մնալու է Նուխում և այնտեղից է գործելու դպրոցի օգտին։

11) Իսաջան Տէր-Յովհաննիսեան՝ 11 սպ., 8 սև, 1-ը ձեռնպահ։ Միջնակարգ կրթութեան տէր, ուսուցիչ-մանկավարժ, երիտասարդ։

12) Յարութիւն քահ. Վարդապետեան՝ 11 սպ., 8 սև, 1-ը ձեռնպահ։

Իրանց թեկնածութիւնը դրած բժիշկ Ս. Համբարձումեանը, Տիգրան Իսգրաշեանը, Լևոն Մինասբէկեանը և միւսները սևացել են։

Ժողովին նախագահել է հ. Ջաւէն վարդապետը մեծ հմտութեամբ, թոյլ չը տալով յարձակողական, անձնական կրքերի արտայայտութիւններ։

Հոգաբարձական կազմը արդէն ընտրված, պատրաստ է, մօտ ապագայում երևի կը ստացվի նրա հաստատութեան կօնդակը։ Այժմ ի՞նչ է մնում անել, այդ մասին մենք առիթ ունեցանք խօսելու նորընտիր հոգաբարձուներից մի քանիսի հետ, որոնց ընդհանուր միտքն այս է, որ նախ պէտք է ապահովեն դպրոցի գոյութիւնը, ապա կազմեն ուսուցչական այնպիսի մի խումբ, որ ամեն մի ուսուցիչ կարողանայ դասախօսել իր մասնագիտութեան վերաբերեալ առարկաները և այնուհետև այդ ուսուցիչը շարունակ պէտք է մնայ դպրոցում, հեռանալը կը լինի միայն իր կամքով, և ապագայում՝ երկար ծառայած ուսուցիչը կը ստանայ և կենսաթոշակ։ *

—

Կաթողիկոսական պատուիրակի ընտրութիւնը

Տաշկենտ, 22 օգոստոսի

Երէկ տեղիս աղօթատանը կայացաւ երրորդ ծխ. ժողով։ Օրակարգն էր՝ ընտրել գաղութիս կողմից մի պատուիրակ, որ մասնակցի սեպտ. 14-ին Աստրախանում կայանալիք պատուիրակային ժողովին կաթողիկոսական ընտրութեան համար պատգամաւոր ընտրելու։

Ծխատէր Մ. ք. Տէր-Մկրտչեան ժողովը բանալով և ծխականների թիւը օրինաւոր համարելով՝ առաջարկեց ընտրել նախագահ և քարտուղար ու անցնել հերթական հարցին։ Նախագահ ընտրվեց ինքը տէր-հայրը, իսկ քարտուղար՝ Ա. Թադէոսեան։ Յարմարութիւն չունենալով պատուիրակ ընտրել գաղութիցս, գաղութն իր ձայնը տուեց աստրախանցի բժիշկ Ալաճալեանցին։ Դրանից յետոյ կաթողիկոսական թեկնածուների մասին կարծիքներ յայտնվեցին։ Եղան թեր և դէմ վիճաբանութիւններ։ Ժողովը ապա ցանկալի համարեց ամենայն հայոց հայրապետութեան Աթոռին բազմած տեսնել կաթողիկոսական տեղապահ սրբազան Սուրէնեանին։

Խարփուխեցի Գօգի

—

Հրաժեշտի հացկերոյթ հեռացող աւ.-ուսուցչին

Ստաւրօպօլ, 25 օգոստոսի

Տեղիս հայոց ուսումնարանի աւագ-ուսուցիչ Խ. Տէր-Ենօքեանը Գրիգորիօպօլի հայ հասարակութեան կողմից ընտրված լինելով քահանայացու՝ Էջմիածնից (ուր գնացել էր գործը շտապեցնելու համար) ամսիս 10-ին հեռագրով ներկայացրեց իր հրաժարականը։ Ամսիս 23-ին մի փոքրիկ շրջանում հրաժեշտի ճաշ տրվեց Տէր-Ենօքեանին, ուր սեղանակիցները բաժակաճառերով իրանց յարգանքը յայտնեցին նրան՝ ցանկանալով աջողութիւն քահանայական վեհ ու պատասխանատու պաշտօնում։ Խմեցին Էջմիածնի յաջողութեան, կաթողիկոսական տեղակալի, ապագայ ազգընտիր հայրապետի, հայոց դպրոցների ու ուսուցչութեան կենացները, այլև Գրիգորիօպօլի հայ համայնքի կենացը, որի մասին սեղանի կառավարիչ Ս. ք. Տէր-Յովհաննիսեանի կողմից, սեղանակիցների ցանկութեամբ, մի սրտառուչ հեռագիր ուղարկվեց գրգօրիօպօլցիներին։

Ցանկանում ենք նորընտիր ընծայացուին եռանդ ու աջողութիւն։

Սեղանակիցներից մինը

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՑԵՂԵՐԻ ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ԿՈՆԳՐԷՍԸ*)

(Խարկովի համալս. պրոֆ. Ա. Կ. Կրասնովի)

Դոկտոր Դիւ-Բուան տուեց պայծառ նըկարը ողբալի դրութեան նեգրների՝ Հիւսիսային Ամերիկայի Միացեալ-Պետութիւններում։ Այժմ նեգրների քանակութիւնը այս պետութեան մէջ հասնում է 10.000,000-ի, թիւ, որին հասել է 7,500-ը՝ սկսեալ 1790 թւականից։ Նեգրները այս երկրում գերութիւնից ազատվելուց յետոյ՝ չունէին ոչ հող և ոչ դրամագլուխ։ Անհրաժեշտութիւնից ստիպված՝ նրանք ծառայութեան էին մտնում և մեծ մասամբ իսկական գերութեան էին մատնվում։ Նրանք հետզհետէ դառնում էին օրով վարձվողներ, ծառաներ, արհեստաւորներ կամ, ստանալով զարգացումն, ընտրում էին մասնագիտական ասպարէզներ։ Ներկայումս հաշվում են 2.000,000 մշակ, 1.200,000 ծառայ և արհեստաւոր, 250,000 անկախներ, այսինքն ֆերմերներ, վաճառականներ և այլն. այս խումբը համարվում է գլուխ բոլոր ամերիկական նեգրների։ Սրանց մեծ մասը ստացած է տարրական ուսում և 5000 հոգին՝ միջնակարգ։ 1908 թւականում նեգրների սեփականութիւնը հասնում էր 560.000,000 դոլլարի, իսկ սեփականատէրերի հողերի տարածութիւնը հաւասարվում էր Բէլգիայի և Հօլլանդիայի։ Նեգրները տուին երկրին ամենալաւ զինւորներին բոլոր եղած պատերազմներում, և մեծ թւով անձերի, որոնք աչքի զարնված են քաղաքականութեան, արուեստագիտութեան և գրականութեան մէջ։ Այժմեայ ժամանակը նեգրների երկուերրորդականը գրագէտ են և գրեթէ բոլոր երեխաները յաճախում են ուսումնարաններ։ Ի նկատի ունենալով պետութեան անուշադիր լինելը դէպի նեգրեան ուսումնարանները, որոնց վրա նա ոչ մի դրամ գրեթէ չէ ծախսում՝ իւրայինների հետ հաւասար կերպով վարվելով՝ նախկին գերետէր նահանգների մէջ կան դեռ 132 մասնաւոր ուսումնարաններ։

Չը նայելով այս բոլորի վրա, չը նայելով այն բանին, որ նեգրները ծագումով և ծընունդով ամերիկացիներ են, սակայն նրանք զրկված են գրեթէ ամենայն տեսակ իրաւունքներից։

Գաղափար տալու համար՝ թէ ի՞նչպիսի նեղութիւնների ենթարկվում են նեգրները, մենք բաժանում ենք Միացեալ-Պետութիւնները երեք մասի, Հարաւային-Արևելեան, որտեղ նեգրները 75% են կազմում։ Սրա հարևան նահանգները՝ որոնք պարունակում են 15%, և Հիւսիսային-Արևմտեան՝ որտեղ նեգրները 10% են կազմում։ Հարաւային նահանգներում՝ 1) Համաձայն օրէնքի կամ զօրութեամբ եղած սովորութեան՝ նեգրները չունեն ձայնատուութեան իրաւունք, կամ նրանց այս իրաւունքը նենգութեամբ չէ գործադրվում։ 2) Ստիպված են բնակվելու ամենաանհաճելի տեղերում։ 3) Ստանում են ամենափոքր ռոճիկներ։ 4) Գործածվում են ամենաստոր պաշտօններում և չեն կարող յուսալ ստանալու որևէ բարձրացումն պաշտօնի։ 5) Չեն կարող ամուսնանալ սպիտակների հետ։ 6) Չեն կարող յաճախել սպիտակների եկեղեցիները, նրանց ուսումնարանները և սպիտակների կրթիչ հիմնարկութիւնները։ 7) Նրանց չեն թողնում գնալու հիւրանոցներ, ռեստօրաններ և ուրիշ հասարակական զուարճութեան տեղեր։ 8) Նեգրները դատարաններում օգտվում են մի առանձին արդարադատութիւնով և անպաշտպան են ամբոխի բռնութիւնից։ 9) Կեանքի ամեն դէպքերում նեգրները զատված լինելու են՝ օրինակ՝ կայարաններում, տրամվայներում, երկաթուղու կառաշարքերում, որի ժամանակ նրանք բռնելու են ամենավատ յարմարութիւն ունեցող տեղերը՝ վճարելով հաւասարապէս սպիտակների հետ։ 10) Ստէպ զրկված են իրանց տները պաշտպանելու միջոցից՝ յարձակումների դէմ, կանանց անպատուութիւնից և ունեցած գոյքերի շահագործութիւնից։ 11) Վճարում են հարկեր այնպիսի հասարակական հիմնարկութիւնների համար, ինչպիսիք են գրադարանները և պարկերը, ուր նրանց չեն թողում։ 12) Նրանց ստէպ չեն տալիս միջոց ուսումնառութեան. թէ նրանք ցոյց չը տան յարգանաց նշաններ դէպի սպիտակները՝ վերջինները նեգրներին անպատւում են։ Թէև, ի հարկէ, բացառութիւններ կան, բայց բոլոր նեգրները՝ անկախ նրանց դաստիարակութիւնից, կարողութիւններից կամ արժանաւորութիւններից՝ ենթարկված են հընարված անիրաւութիւններին։

Նեգրների բնակչութեան 15%-ը, որոնք բնակվում են հարևան նահանգներում, նեղված են քիչ աւելի պակաս, և միայն 10%-ը, որոնք բնակվում են հիւսիսում, օգտվում են հաւասար իրաւունքներով, բայց և այնտեղ հասարակութիւններից շատերը նրանց զգալ են տալիս, որ նրանց ներկայութիւնը սպիտակներին հաճելի չէ։ Հիւրանոցներ, ռեստօրաններ և թատրոններ նրանց կամ չեն թողնում և կամ ակամայ են թողնում։ Եկեղեցիներում և հոգևոր ժողովներում նրանց հետ այնպէս են վարվում սպիտակները, որ նեգրներից քչերը յաճախում են յիշեալ տեղերը։ Սպիտակների հետ պատահած պսակները պատճառում են կամ ծաղրածութիւններ և կամ հասարակական դժգոհութիւններ, իսկ դատարաններում նեգրները ստէպ ստանում են անարդար պատիժներ։ Նրանց մատչելի են կոշտ աշխատութիւններ և ստոր պաշտօններ, բայց նրանց համար շատ դժուարին է ստանալ արհեստներ կամ ազատ մասնաւոր գործեր, ի բաց առնելով նեգրների մօտ գտնված գործերը։ Բռնութիւններ ամբոխի կողմից այստեղ էլ սակաւ չեն։ Ընդհանրապէս և հիւսիսում նեգրն է՝ հասարակութիւնից զատված մի արարած, որը դժուարութեամբ կարող է պահպանել իր կեանքը և ծախսել իր վաստակած դրամները իր հաճութեան համեմատ։ Այս պայմաններում Ամերիկայում կազմվել է նեգրների աշխարհ, որն ունի իր տնտեսական և հասարակական կեանքը, իր գրականութիւնը, իր եկեղեցիները, իր ուսումնարանները, իր լրագիրները, իր հասարակական կարծիքը, իր գաղափարը։ Այս կեանքը մեծամասնութեան համար անգամ Ամերիկայում աննկատելի կերպով է անցնում։ Մի ժամանակ ամերիկացիները ունէին գոնէ արդարանալու տեղ իրանց՝ նեգրների հետ ունեցած՝ յարաբերութիւնների մասին՝ վերջինների աղքատութեան, անկրթութեան և յանցանքներ գործելու հակումների համար, բայց այժմ, թէև նեգրների մեծամասնութիւնը դեռ ևս աղքատ և անկիրթ է, սակայն բոլորին պարզ է, որ նեգրները սկսում են արագ արագ զարգանալ և նրանք արդէն ունեն զարգացած և հարուստ դասակարգերի մարդիկ։ Իրաւունքների հաւասարութեան թշնամիները՝ նեգրների վերաբերութեամբ հիմնվում են գլխաւորապէս ցեղերի տարբերութեան վրա, պնդելով թէ նեգրները ստոր ցեղ են, որոնց չէ կարելի մացնել ամերիկական ազգի մէջ, և պէտք է ընտրել կամ այժմեան մշտական ստոր դրութիւնը

*) Տես «Մշակ» № 186.

Սովի սպառնալիքը

Ղ ա թ ա ր ե ա ն հանքեր, 19 օգոստոսի

Կալոցը վերջացել է, հացի գինը չէ ցածրանում. ցորենի պուդը 1 ր. 70 կ., գարին 1 ր. 60. սովը անխուսափելի է, որի առաջ որոշ չափով կարելի է առնել, եթէ հանքատէրերը իրանց բանւորների համար դրսից հաց ներմուծեն, որով տեղացի մանր հացավաճառները այլևս չեն ընկնի գիւղէ գիւղ և հանքային ամբարների համար հաց հաւաքելու. եթէ բանւորների հացը դրսից չըգայ, անասելի սով է սպասվում: Աղքատ ժողովուրդը հնարաւորութիւն չունի դրսից բերելու: Նրա բաղդը ժամանակն է որոշում:

Ամսիս 19-ից տեղիս պօստային բաժանմունքում բացվեց և հեռագրային բաժանմունք:

Արաքս

—

Աստրախանի առաջնորդը Ռոմանօվսկիում

Ռոմանօվսկի, 21 օգոստոսի

Ամսիս 11-ին Հանքային Ջրերից վերադառնալով Աստրախանի առաջնորդ Մխիթար եպիսկոպոսը վերջապէս կարեւոր գտաւ օծելու տեղիս հայոց նորակառոյց ս. Աստուածամօր եկեղեցին:

Դեռ սրանից 3 տարի առաջ, երբ Մատթէոս Բ. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը Կավկազսկայա կայարանից անցաւ, Ռոմանօվսկիի հայ բնակչութիւնը իր ներկայացուցիչների միջոցով խնդիր տուեց Վեհափառին՝ ցոյց տալով եկեղեցու շինութեան մեծ պակասը. խնդրած էին դրսի օգնութիւն և ցոյց էին տուել մի աղբիւր, որով կարելի էր տաճար ունենալ: Այդ օգնութեան աղբիւրը Աստրախանի հայոց եկեղեցական գումարներից պիտի սպասվէր և գուցէ փոխարինաբար էլ տրվէր, սակայն ինչպէս մեր թեմակալ Մխիթար եպիսկոպոսի որոշմամբ՝ Վեհափառի հարցումը—թէ կարեւոր է Ռոմանօվսկիում եկեղեցի ունենալ—բացասական իմաստով փակվում է, և ժողովուրդը՝ դեռ տասնեակ տարիներ եկեղեցի չէր ունենայ, եթէ եռանդուն ծխատէր չունենար: Շատերս կարծում էինք, որ Մխիթար եպիսկոպոսը մեր նոր կառուցվելիք եկեղեցին չի մտնի, բայց եկաւ և օծեց վէմ քարը, հաւանեց եկեղեցին և շատ ուրախացաւ:

Ցանկալի էր, սակայն, որ շրջակայքի ծխականներին էլ հնար տրվէր եկեղեցու օծումը տեսնելու: Եւ բացի այս՝ մօտ 1000 րուբլի պարտքը, որ դեռ մնացած է շինութեան գործի պատճառով, այդ օրը անկասկած եկող ուխտաւորները կը թեթեւացնէին, սակայն ծանրութիւնը մնաց ծանրութիւն, պարտքը՝ պարտք, իսկ առաջնորդը եկաւ, բայց էլի անմխիթար թողեց ամեն ինչ ու գնաց:

Ականատես

—

Կենսական մթերքների թանկութիւնը

Նոր-Բայազէտ, 20 օգոստոսի

Ներկայ րոպէում սաստիկ թանգութիւն է տիրում մեր շուկայում կենսական մթերքների և նպարեղէնների վերաբերմամբ: Ժողովուրդը թէպէտ յոյս է տածում, որ իր առօրեայ ուտեստի պաշարները հետզհետէ կէժանանան և մատչելի կը դառնան սպառողին գների կողմից, բայց չարաչար սխալվում է, որովհետև կենսական պիտոյքները գնալով թանգանում են և ոչ էժանանում, ուստի ժողովուրդը զուր յոյսեր է կապում այդ վերաբերմամբ:

Անցեալ տարի այս միջոցին օրինակ բռնդի պուդը ծախվում էր 12—13 րուբլի, իսկ այժմ 15—16 րուբլով հազիւ է ճարվում: Պանիրը նոյնպէս անցեալ տարի արժէր պուդը 4—5 ր., իսկ այս տարի ծախվում է 7—8 ր.: Թանգ են թաց մրգերը: Դա վերագրվում է Երեւանի երկաթուղուն, որը իբր թէ կրում է Երեւանի հռչակաւոր մրգերը դէպի երկրի ներսը: Երեւանի հրաշալի դեղձը, տանձը, ծիրանը և այլն, որ մեզանում ծախվում էին 4 —5 կոպ. ֆունտը, այժմ հազուագիւտ են դառել մեր շուկայի համար: Եւ եթէ մի օր բաղդի բերմամբ այդպիսի մրգեր ներմուծվեն մեր քաղաքը, կը ծախվեն 10 կ. ֆունտը: Այժմ էլ, այո, բերում են մեզ մօտ մրգեր Երեւանից, բայց ինչ տեսակի. խակ, որդնոտած, ճխլված և ուտելու անպէտք, որոնց վրա Երեւանում մուխ չեն անում և գին չեն տալիս:

Մրգերի թւում ժողովրդին մատչելի է միայն ձմերուկը, որը ներմուծվում է մեր քաղաքը Ղազախից՝ 20 կ. քրէհ վճարելով պուդին: Ձմերուկը ծախվում է պուդը 40—50 կ., իսկ մանրածախս՝ 2 կ. ֆունտը:

Թանգացել է նաև ալիւրը. նա դառել է 2 ր. պուդը, չը նայած որ արդէն հացաբոյսը կալսում են և նոր գարին դուրս է եկել հրապարակ: Քաղաքային վարչութիւնը թէպէտ օգոստոսի համար հացի հին տակսան թողեց, բայց հացթուխները դժգոհ են և այդ պատճառով կամ քիչ հաց են թխում, կամ թէ անխի հաց ծախում, պատճառաբանելով ալիւրի պակասութիւնը շուկայում:

Մեզանում հացի տակսան այսպէս է. տեղական ալիւրից 4 կ. ֆունտը, Ռուսաստանի ալիւրի խառնուրդով $4^{1}/_{2}$ կ., իսկ զուտ սպիտակը 5 կ. ֆունտը:

Այս բոլորից յետոյ, սակայն, յոյս կայ, որ շուտով թանգութեան կրիզիսը անցի հրապարակից, քանի որ մի-երկու շաբաթից յետոյ ժողովուրդը կունենայ իր սեփական հացի պաշարները, իսկ շուկայում կամաց-կամաց կիջնեն գները և հրապարակը կը սահմանափակվի այս անմատչելի գնումներով...:

Ձարս

—

Փորձանքին պատուհասն էլ աւելացաւ

Շնող գիւղ, 27 օգոստոսի

Ներկայումս մենք նմանվում ենք խիտ անտառների խաւարի մէջ գիշերով թափառող՝ ուղին կորցրած այն ճանապարհորդին, որը մթութեան մէջ գլուխը խփելով ծառերի հաստ բներին՝ հարուածից շշկլվում է, աչքերը փայլատակին են տալիս և ձեռքը դնելով ցաւող տեղի վրա, շարունակել է փորձում ճանապարհը, բայց մի քանի քայլ չարած՝ նորից խփում է գլուխը, նորից հարուածվում, կրկնակի կերպով շշկլվում և այդպէս՝ կիսազգաց դրութեամբ մոլորվելով եղած կածանն էլ կորցնում:

Դեռ երէկ էր, որ ողբում էինք այս տարւայ հացի պակասութեան և անասունների ձմեռվայ կերի չգոյութեան մասին. մեր ուշքն ու միտքը դեռ նոր էր կենտրոնանում այդ երկու՝ մէկը միւսից ոչ պակաս չարիքների շուրջը, երբ դրանց աւելացաւ մի ուրիշը ևս...

Դա անցեալ օրը տեղի ունեցած հեղեղն էր, որ եկաւ մեր մասիների գլխին ձմեռվայ և ամառվայ բերած պատուհասների կիսատը լրացնելու: Բայց դեռ ով գիտէ, թէ երբ է սկսվել այդ արհաւիրքների սկիզբը և կամ որտեղ է դրանց վերջը. բնութիւնը կռիւ է սկսել առանձնապէս գիւղացիութեան դէմ, որը քանի գնում՝ սաստկանում է...

Եթէ շատ թէ քիչ յոյս կար այգիներից մի բան ստանալու, այժմս այդ յոյսն էլ կորած պէտք է համարել, որովհետև քամախառն հեղեղը ոչ միայն վնասել է ոտի վրա մնացած ցանքերը և թափել ծառերի վրա եղած անհաս պտուղները, այլ և ջարդ ու փշուր է արել նրանց ճիւղերը և խաղողի վազերը անպէտք դարձնելով և առաջիկայ տարւայ համար:

Եւ միթէ վերջին տարիները բոլորը այդպէս չեն. ծրը նրանցից իր յետնորդին ժառանգութիւն չէ թողնում սուգ ու շիվան միայն...

Հեռու և մօտ սարերից տաւար, ոչխարով գիւղահանդերը «բինա» եկած բնակիչներից չըի հոսանքին զոհ են գնացել տնային բազմաթիւ նիւթեր և անասուններ: Թերևս կան և մարդկային զոհեր, այդ դեռ ևս չէ պարզված, ինչպէս և պարզված չէ այն, թէ հեղեղին ենթարկված մասերում որքան մեծ է վնասի քանակութիւնը: Ինչ և իցէ, ասում է՝ «մարդը չոր չունի հացին, տկլոր ա, կառուն էլ տուել են շալակը»...

Մթամ շատ լաւ հունձ ունեցանք, էլածն էլ սելաւը կամ կալերիցն ա ձեռներուցս խլում, կամ հանդումը փտացնում...

Բ. Մկրտումեան

ՀԱՆԳՈՒՑԵԱԼ ՋԱՆՈՒՄԵԱՆԻ ԿՏԱԿԻ ՇՈՒՐՋԸ

—

Ինչպէս յայտնի է, նորերս Մոսկվայում վախճանվեց աստրախանցի Սարգիս Ջանումեանը, որը, ի միջի այլոց, 80,000 ր. է կտակել Էջմիածնի Գէորգեան ճեմարանին այն պայմանով, որ նրա տոկոսներով աստրախանցի չքաւոր աշակերտներ ուղարկվեն ամեն տարի ճեմարան սովորելու: Եւ 25,000 ր. էլ կտակել է Աստրախանի բարեգործական հիմնարկութիւններին, որոնց ընտրութիւնը և գումարի քանակի որոշումը թողել է կտակակատարների կամքին:

Հանգուցեալ Ջանումեանը Աստրախանի հին հարուստներից էր. նա վաղուց ի վեր թողել էր Աստրախանը և վերաբնակվել Մոսկվա, բայց մահվանից մի երկու շաբաթ առաջ նա եկել էր Աստրախան՝ բոլորովին հիւանդ, թուլացած. յաճախ նոյն իսկ մոռացվում էր: Հանգուցեալը, կարծես զգալով իր մօտալուտ մահը, եկել էր վերջին հրաժեշտը տալու Աստրախանի իր բարեկամներին և ազգականներին:

Աստրախանից ուղեւորվելով Մոսկվա՝ նա իսկոյն վախճանվում է: Նրա կենդանութեամբ դեռ խօսվում էր նրա ունեցած կըտակի մասին և լսվում էր, որ ճեմարանին ունի կտակած 200,000 ր., բայց մահվանից յետոյ պարզվեց, որ միայն 80,000 ր. է:

Անպայման գովելի է հանգուցեալ Ջանումեանի այդ խոշոր նուիրատուութիւնը յօգուտ Գէորգեան ճեմարանի, նրա նիւթականի այս սուղ ժամանակամիջոցում, մանաւանդ որ շարունակ խօսվում է նրա բարեփոխութեան մասին: Բայց մեզ անիրագործելի է թւում կտակի այն կէտը, որով պահանջվում է ամեն տարի որոշ թւով աստրախանցի աշակերտներ ուղարկել ճեմարան՝ սովորելու:

Երեխաների կրթութեան վրա գործնական տեսակէտից նայող աստրախանցիները դժուար թէ կարողանան ամեն տարի աշակերտներ ուղարկել ճեմարան: Եթէ նոյն իսկ գտնվեն էլ ընդունակ չքաւոր աշակերտներ, այնու ամենայնիւ մեծ դժուարութեամբ կը համաձայնվեն նրանց ծնողները հոգևոր դպրոց ուղարկել, քանի որ նրանց տեսակէտով ոչ մի ապագայ չեն տալիս այդ տիպի դպրոցները...

Ընթերցողը գուցէ զարմանայ կարծիքներիս վրա. գտնվել է մի բարեգործ մարդ, որ փող է կտակել, թոշակ է սահմանել աշակերտների համար, և, յանկարծ, ասում են՝ որ կարող է աշակերտ չը գտնվել:

Միջոց, յարմարութիւններ կան սովորելու, բայց սովորող չը կայ: Այո, թող չը զարմանան. իմ խօսքը Աստրախանի մասին է: Աստրախանը մեր թեմական դպրոցների վրա նայում է իբրև զուտ հոգևորականներ արտադրող մի հիմնարկութեան վրա. և եթէ մէկը չունի հոգևորական դառնալու ցանկութիւն, հետևապէս նա ոչ մի գործ չունի այնտեղ:

Բացի դրանից չքաւոր ընդունակ աստրախանցի երեխաների համար մենք ունենք նաև ուրիշ բաւական նպաստաւոր հանգամանքներ, այն է՝ բազմաթիւ ստիպենդիաներ տեղական պետական և միջնակարգ ու բարձր դպրոցներում, որոնց թողած՝ երբեք չեն գնայ հոգևոր դպրոցներ:

Որ ճեմարան գնացողներ շատ քիչ կը գտնվեն, դրան իբրև պարզ ապացոյց կարող է ծառայել այն հանգամանքը, որ հանգուցեալ Մուրադխանեանցի կտակով Աստրախանում երկու թոշակ կայ սահմանված կամ տեղական և կամ թէ այլ տեղի թեմական դպրոցներում սովորելու համար, բայց այդ երկու թոշակն էլ մինչև օրս դեռ բաց է. մինչդեռ նոյն Մուրադխանեանի պետական միջնակարգ դպրոցների 20-ից աւելի թոշակները բռնված են...

Ահա այդ բոլորը ի նկատի առնելով՝ գալիս ենք այն եզրակացութեան, որ կտակի այդ կէտի տոկոսների գործադրութիւնը միայն աստրախանցիների վրա սահմանափակելը ժամանակին դժուարութիւնների կարող է հանդիպել...

Գալով հանգուցեալ Ջանումեանի կտակի Աստրախանին վերաբերեալ երկրորդ կէտին, այն է՝ 25,000-ը մեր բարեգործական ընկերութիւններին բաշխելուն՝ պէտք է ասել, որ մեր ընկերութիւնների մէջ այժմ ամենից անապահովը Հայուհեաց Բարեգործական Ընկերութեան որբանոցն է, մի վեհին աստիճանի համակրելի հիմնարկութիւն, որը, սակայն, չունի յատուկ ֆոնդ և պահվում է նուիրատուութիւններով և մուրացկանութիւններով: Երևի չեն խնայի Ջանումեանի կտակակատարներ՝ տիկ. Միրզոյեանը և պ. Ժամհարեանը իրանց տրամադրութեան տակ եղող այդ գումարի մի զգալի մասը յատկացնել յիշեալ որբանոցին, մանաւանդ որ ինքը հանգուցեալը իր կենդանութեամբ միշտ հետաքրքրվել է այդ որբանոցով և մի քանի անգամ 1000-ական րուբլիներ է ուղարկել իբրև նուէր: Նոյն իսկ այդ վերջին այցելութեան ժամանակ իրան այցելութեան եկած որբերին՝ քաղցրաւենիքով էր հիւրասիրել: Ահա և Ջանումեանի կտակած գումարի մի մասը կը կազմի և յիշեալ որբանոցի առաջին ֆոնդը, որի տոկոսները կը թեթեւացնեն եթէ ոչ բոլորովին, գոնէ նրա տարեկան ծախսի մի մասը...

Վատ չի լինի նոյնպէս, որ Ջանումեանի գումարի մի փոքրիկ մասն էլ յատկացվի թեմական դպրոցին կից նրա անուան մի ընթերցարան բանալուն: Ջափազանց զգալի է այդպիսի մի հայ ընթերցարանի բացակայութիւնը Աստրախանում: Կան բազմաթիւ հայ լրագիրներ, որոնցից և ոչ մի օրինակ չէ մտնում Աստրախան, հետևապէս և ամբողջ Աստրախանի հայերը ոչ մի գաղափար չունեն դրանց մասին: Էլ չեմ խօսում Թիւրքիայի և արտասահմանեան լրագրութեան մասին: Ընթերցարանը մի կենտրոն կը ներկայացնէ, մանաւանդ ձմեռ ժամանակ, որտեղ խմբված թէկուզ սակաւաթիւ հայ ինտելիգենտ հասարակութիւնը հնարաւորութիւն կունենայ կարդալու զանազան կողմերից ստացված թերթերը և մէկ-մէկի հետ մասնաւոր կերպով զրուցել և մտքերի փոխանակութիւն կատարել օրվայ հարցերի մասին: Ահա այդ մեր երկու առաջարկութեան վրա հրաւիրում ենք հանգուցեալ Սարգիս Ջանումեանի կտակակատարներ՝ տ. Միրզոյեանի և պ. Ժամհարեանի լուրջ ուշադրութիւնը:

Աստրախան Ս. ք. Ասլանեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

◆ Պետերբուրգի և Թիֆլիսի միջև հաստատվեց գնացքների ուղղակի հաղորդակցութիւն:

◆ Վաղվանից կը սկսվեն պարապմունքները Թիֆլիսի բոլոր կրթական հաստատութիւններում: Ներսիսեան դպրոցի նոր շինութեան մէջ ուսումը սկսվելու է հոկտեմբեր ամսից:

◆ Վաղվանից Թիֆլիսի պօստային գրասենեակում պարապմունքները կը տևեն առաջվայ նման մինչև ցերեկվայ ժամը 2-ը:

◆ Երէկ տեղական ռուս հրատարակութիւնները ռուսաց եկեղեցական տօնի պատճառով լոյս չը տեսան:

◆ Ընթերցողներին յայտնի է Ալէքսանդրօպօլի փոխադարձ վարկի ընկերութիւնից 55,000 րուբլի յափշտակելու խրոխտութիւնը: Այս գործի առիթով, ի թիւս այլ հինգ հոգու, մեղադրվեց նաև բանկի գլխաւոր հաշուապահ Ալէքսանդրօվը, որին կովկասեան զինուորական-նահանգական դատարանը յիշեալ հինգ հոգու հետ դատապարտեց սկզբում մահվան պատժի, բայց յետոյ դատավճիռը փոխվեց ցմահ տաժանակիր աշխատանքների: Ալէքսանդրօվի կինը բողոքագիր ներկայացրեց զինուորական գլխաւոր դատարանին՝ թէ իր ամուսնուն մոլորեցրել էին ուրիշները և որ նա մեղաւոր չէ փողերը յափշտակելու մէջ: Գլխաւոր դատարանը տ. Ալէքսանդրօվայի բողոքագիրը թողել է անհետևանք:

◆ Թիֆլիսի դումայական մասնաժողովը շարունակում է ստանալ բողոքներ այն անձերից, որոնց անունները մտցված են քաղ. ընտրողների ցուցակներում սխալ կերպով:

◆ Հ. Դրամատիկական խմբի փորձերը կը սկսվեն սեպտեմբերի 3-ից, սեզօնը կը բացվի հոկտեմբերի 3-ին: Առաջին ներկայացման համար պատրաստվում է Շիրվանզադէի «Նամուս» պիէսը, որը հեղինակը յարմարեցրել է բեմի համար իր նոյնանուն վէպից:

◆ Դերասանուհի Սիրանոյշի հետ դեռ ևս բանակցութիւնը առաջիկայ սեզօնի համար վերջացած չէ. այս օրերս կը վճռվի այդ խնդիրը:

◆ Մեզ հաղորդում են, որ սկսնակ դերասանուհի օր. Խանդանեանին Դրամատիկական Ընկերութեան վարչութիւնը որոշել է հրաւիրել առաջիկայ թատերաշրջանի համար:

◆ Մօտ ապագայում կայանալու է Հ. Դրամատիկական Ընկերութեան ընդհանուր ժողով մրցանակաբաշխութեան ժիւրիի և վերստուգիչ յանձնաժողովի անդամների և փոխ-անդամների ընտրութեան համար:

◆ Մի քանի օր առաջ Թիֆլիսում պատահած հեղեղը առանձնապէս վնաս պատճառեց Նաւթլուղ կոչված արուարձանում:

◆ Թիֆլիսի մսագործներին դուր չեկաւ, որ քաղ. տնտեսական մասնաժողովը պակասեցրեց մսի սակագինը: Նրանք մի հաւաքական խնդրագրով նահանգապետից խնդրում են թողնել մսի գները առաջվանը: Այս օրերս կը ստացվի նահանգապետի հաստատութիւնը նոր պակասեցրած սակագնի:

◆ Կովկասեան անասնաբուժական մասի կառավարիչ Զօլոտարէվը ծառայութեան գործերով մեկնեց Բագու:

◆ Օգոստոսի 27-ին Թիֆլիսում սկիպիդարի բանկումից այրուածքներ ստացաւ յայտնի հարուստ Զուբալովի կին Ն. Պ. Զուբալովան (ծնեալ Բաբանասեան): Թէև անմիջապէս օգնութեան եկան եօթ մասնագէտ բժիշկներ, բայց անհնար եղաւ փրկել նրա կեանքը: Հանգուցեալը, ինչպէս ասում են, թողել է մի գումար բարեգործական նպատակներով:

◆ Այս օրերս Թիֆլիսի էլեկտրաքարշի ընկերութիւնը ստանալու է նոր վագոններ Բրիւսէլից:

◆ Թիֆլիսի քաղաքային վարչութեան տան առաջ՝ Երևանեան հրապարակի մի որոշ մասը սկսել են քարել այն նոր քարերով, որ փորձի համար առաջարկել է դումայի նախկին ձայնաւոր Ս. Միրզոյեանը: Եթէ այս փորձը աջողութիւն ունենայ, քաղաքային վարչութիւնը մտադիր է քաղաքի գլխաւոր փողոցները քարել յիշեալ տեսակի քարերով:

◆ Քաղաքային սպանդանոցի նոր մեծ շինութեան կառուցման աշխատանքները առաջ են գնում բաւական շտապ: Հաւանօրէն սպանդանոցի շինութիւնը կաւարտվի մինչև նոր տարին:

◆ Այս օրերս Բագուից Մոսկվա փախաւ մի խումբ անյայտ մարդկանց ձեռքով գերված գիմնազիստ Կ.-ն:

◆ Բագւում հրատարակվող թուրքերէն «Նիջաթ» շաբաթաթերթը այսուհետև լոյս է տեսնելու շաբաթը երեք անգամ մեծ ծաւալով:

◆ Բագուի քաղ. ձայնաւորների նոր ընտրութիւնները կայանալու են այս տարւայ հոկտեմբերի վերջերին: Վճռված է այդ առիթով հրատարակել ընտրողների նոր ցուցակ:

◆ Օգոստոսի 29-ին մեծ-ղարաքիլիսեցի Մուշեղ Շաբբաթովը՝ 18 տարեկան՝ ինքնասպանութեան նպատակով դանակով վէրք է հասցրել կոկորդին: Վիրաւորվածին տարել են Միքայէլեան հիւանդանոց. նրա կեանքը վտանգից դուրս է:

◆ Որոնվում է 17 տարեկան Արտաշ Աթաբէգեանը:

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

—

Ժողովրդական թատրօն

Օգոստոսի 27-ին, Ժողովրդական Տան թատրօնում ներկայացրին Շիլլէրի «Աւազակները»:

Ներկայացումը ըստ ամենայնի հետաքրքրքրական էր: Մասնակցում էին Սևումեան և Մանուէլեան դերասանները. միևնոյն ժամանակ այդ ներկայացումը մի քննութիւն էր սկսնակ դերասանների համար, որոնք մտել են Հ. Դրամ. Ընկ. այս տարվայ խմբի ցուցակի մէջ:

Դրանք են՝ Հայկազեան (ծերունի Մօօրի դերում), օր. Խանդանեան (Ամալիայի դերում) և Գաւրօշ (պաստօրի դերում):

Անշուշտ մի դերով դերասանին անկարելի է ճանաչել: Սեզօնի ընթացքում երիտասարդ դերասանները ցոյց կը տան իրանց: Այսքանը միայն կասենք, որ աչքի էին ընկնում լուրջ վերաբերմունք դէպի գործը, ցոյց տրված աշխատանքը և ջանքերը: Իսկ օր. Խանդանեան հանդէս բերեց բեմական ձիրք և աշխատելու ընդունակութիւն:

Անցնենք գլխաւոր դերակատարներին՝ Սևումեանին (Կարլ) և Մանուէլեանին (Ֆրանց):

Լաւ էր խաղում, արդեօք, Սևումեանը: Այո: Բայց և այնպէս այդ երեկոյ Կարլ ֆօն-Մօօրը բացակայում էր բեմի վրա: Սևումեանը, ինչպէս երևում է, սաստիկ թշնամաբար է վերաբերվում դէպի մենախօսութիւնները: Այդ երեկոյ նա նսեմացրեց մենախօսութիւնները, տալով նրանց հասարակ խօսակցութեան բնոյթ: Չէ՞ որ դա սխալ է: Միթէ Կարլ Մօօրի վառվռուն ճառերը կարելի է արտասանել այնպէս, ինչպէս խօսում է մի որևէ ժամանակակից լաւ ճառախօս, մի որևէ պարլամենտի անդամ: Չէ՞ որ Կարլը երիտասարդ Շիլլէրի երևակայութեան մի թռիչք էր, նրա անուրջը, մի ցնորք, որի իրագործվելուն գուցէ ինքն էլ չէր հաւատում: Կարլը հերոս է բառիս բուն նշանակութեամբ, աւելին՝ մի դիւցազն է, բայց ոչ մի դէպքում այն, ինչ որ մենք տեսանք այդ երեկոյ: Կարլի դէմքը պարզ է և բնորոշ, և փոխել նրան՝ նշանակում է մեղանչել Շիլլէրի մտածածի դէմ: Մենք երբէք դէմ չենք նորութիւնների դերակատարութեան մէջ, բայց ներկայ դէպքում Սևումեանի «նորութիւնները» անպատեհ էին: Տեղ-տեղ միայն Սևումեանը մօտենում էր Շիլլէրի Կարլին:

Ֆրանց ֆօն-Մօօրի դերը, ինչպէս ասացինք, կատարում էր Մ. Մանուէլեանը: Ուժեղ տեմպերամենտը, մտածված խաղը, լաւ ձայնը, աւելի քան աջող գրիմը դարձրին Մանուէլեանի խաղը առաջնակարգ դերակատարութիւն հայկական բեմի համար: Մանուէլեանը անպայման ցոյց տուեց, որ նա մեր բեմի լաւ ույժերից մէկն է, և պէտք է գոհութեամբ արձանագրել, որ Հայոց Դրամ. Ընկերութիւնը վճռել է հրաւիրել դերասանին առաջիկայ սեզօնի համար:

Մանուէլեանի դերակատարութեան ամենալաւ յատկութիւնն այն է, որ Ֆրանցի բոլոր գործողութիւններին, նրա թշուառ հոգու բոլոր վերապրումներին տալիս է որոշ, հասկանալի իմաստ, տալիս է բովանդակութիւն: Եւ ակներև է դառնում, որ Ֆրանցը ուրիշ տեսակ չէր կարող լինել, նրա բոլոր չարագործութիւնները ստանում են որոշ raison d'être. Բայց Մանուէլեանը ունի մի աչքի ընկնող պակասութիւն: Նա համաչափ կերպով չէ տանում ամբողջ դերը: Այսպէս, օրինակ, առաջին և վերջին գործողութիւնները պատճառում են խոշոր գեղարուեստական հաճոյք, իսկ, օրինակ, տեսարանը պարտէզում անցնում է թոյլ:

Այդ երեկոյ թատրօնը ծայրէ ի ծայր լիքն էր:

Լևոն Քալանթար

կամ բռնաջինջ լինելը և կամ զաղթելը:

Այս բանի դէմ են բոլոր նեգրները, և նրանց սպիտակ ընկերների մեծամասնութիւնը ուժգին կերպով բողոքում է, թէ սպիտակների և նեգրների խառնուրդից այլասերվածներ չեն առաջանում, և պնդում են, թէ առանց որևէ վնասի հասարակապետութեան համար՝ կարելի է վարվել նեգրի հետ այնպէս, ինչպէս ամերիկացի քաղաքացու հետ, և եթէ աշխարհը ուզում է առաջադիմել, պէտք է վարվել նեգրների հետ՝ ինչպէս հաւասարների հետ: Փառաւոր կերպով այս մտքերը ապացուցեց Ժան-Բատիստ Տէ-Լացերդայի՝ Րիօ-դէ-Ժանէյրօ քաղաքի ազգային թանգարանի վերատեսչի հաղորդագրութիւնը՝ Բրազիլիայի մետիսների վերաբերութեամբ: Նա ասում է, թէ Բրազիլիայում մետիսները*) տուել են նշանաւոր բանաստեղծներ, նկարիչներ, քանդակագործներ, յայտնի երաժիշտներ, դատաւորներ, գիտնական իրաւագէտներ, պերճախօս հռետորներ, գրականագէտներ, բժիշկներ, աչքի ընկնող ճարտարապետներ, փորձված քաղաքագէտներ՝ յայտնի իրանց աշխուժութեամբ և քաջութեամբ: Սև և սպիտակ ցեղերի իրար հետ խառնվելը չի պատճառում ընդունակութիւնների անկում: Ցեղական նախապաշարմունքները, որոնք Բրազիլիայում երբէք նշանաւոր աստիճանում չեն գտնված, ևս առաւել թուլացան, երբ երկրում հասարակապետութիւնը հրատարակվեց: Հասարակապետութիւնը թոյլ տուեց համնելու՝ շատ տաղանդաւոր մուլատներին*) քաղաքագիտական ամենաբարձր ընկերութիւններին: Ազգային երեսփոխանական ժողովում, դատարաններում, բարձրագոյն կրթութեան և քաղաքագիտութեան ասպարէզներում, բարձրագոյն պետական պաշտօններում մուլատները այժմ բռնում են աչքի զարնվող դիրք և երկրի դրութեան վրա ունեն ահագին ազդեցութիւն: Մետիսների և սպիտակների միջև եղած պատնէշները այլևս չեն համարվում չընդունվելու բան, և մուլատները աստիճանաբար խառնվում են սպիտակների հետ:

Այս ամենից յետոյ՝ ինչ իրաւունք ունեն Միացեալ-Պետութիւնների քաղաքացիները գայրանալու հրէից Ռուսաստանում ունեցած դրութեան վրա: Ինչ ուզում էք ասացէք, բայց նրանց յարաբերութիւնը նեգրների հետ շատ աւելի վատ է: Մինչդեռ միակ այս վերջինների յանցանքը կայանում է՝ նրանց կաշուի գոյնում և այն բանում, որ սրանց նախնիքը մի ժամանակ եղել են սպիտակների գերիներ:

Թարգմ. Սրապ. ք. Սամուէլեան

(«Южн. Кр.»)

(Վերջը միւս անգամ)

*) Եւրոպական և հնդկական ցեղերի ամուսնութիւններից ծնվածները կոչվում են մետիս: Թարգ.

*) Սպիտակների և նեգրների ամուսնութիւններից ծնվածները կոչվում են մուլատ: Թարգ.

ԿԵԱՆՔԻ ՆԵՐԴԱՇՆԱԿՈՒԹԻՒՆ
ՈՐՈՆՈՂ ՎԻՊԱՍԱՆԸ
IV*)

Բերելով այդ հատուածները Անդրոնի վէպից, ես աչքի առաջ չունեմ ընդգծելու վէպի ուրոյն կողմերը։ Ո՛չ վէպի կմախքը, ո՛չ էլ նրա բովանդակութիւնն է ընդգծում գրուածքի արժէքը, այլ նրա ամբողջ հիմքը և կառուցուածքը։ Այդ հանգամանքն է, որ Անդրոնին մօտեցնում է հայ լեզուով գրող սակաւաթիւ կոլեկտիվիստների բանակին, և համամարդկային այդ հովերն են, որ տալիս են գրուածքին համ ու հոտ։

«Մատաղ ընձիւղները» ո՛չ այլ ինչ է, եթէ ո՛չ հեղինակի գրական խոստովանքը, բողոք մարդկանց մէջ տիրող հակասութիւնների, թշնամութիւնների դէմ։ Երիտասարդ վիպասանը սիրահար է գեղեցկութեան. նա ուզում է, որ աշխարհի գեղեցկութեան ներդաշնակութիւնը չը խանգարվի։ «Ո՛վ փըշրում է գեղեցիկը, չի զգայ ո՛չ երջանկութիւն և ո՛չ ուրախութիւն»,—բացագանչում է Անդրոնը։

Թէև Ռուբէնը, ըստ երևոյթին, վէպի կենտրոնական տանգքն է, սակայն վէպի մէջ հերոս չը կայ—և հերոսի կարիք էլ չը կայ—հերոսը ինքը կեանքն է, շրջապատը, մթնոլորտը, որը աջող կերպով դուրս է բերված վէպի մէջ։

Հայ մէշչանական անհոգ ընտանիքի մի զաւակ է Ռուբէնը, որը սակայն իր աշխարհահայեացքով և գործերով այդ խաւի հակադիր բևեռն է բռնում։

Ռուբէնի գործերի, ապրումների և մըտածմունքների մէջ Անդրոնը գտնում է իր սեփական խոստովանքը, դաւանանքը, որը սակայն անհատական բնոյթ չունի, այլ չարքաշ դասակարգի, պրօլետարի ծանր կեանքից սողած մի դաւանանք է։

Ահա այն բոլորը, ինչ որ կայ վէպի մէջ։ Ոչ մի առանձին գործ տեղի չէ ունենում այստեղ, բայց այն առանձին աշխարհը, որ պատկերացված է գրուածքի մէջ, տալիս է սիրուն գոյներ և մեղուշ հնչիւններ. վէպը բաղկացած է հատ-հատ շարքերից, ներկի սուաղներից՝ ըստ երևոյթին մէկ-մէկից անկախ. խօսքն անցնում է մի դէպքից միւսը, մի պատկերից դէպի երկրորդը, մի դէպքից դէպի երրորդը, որոնք յաջորդում են մէկ-մէկի, բայց ոչ մէկը դրանցից չէ խուսափում մարդու աչքից։

Եւ այդ դէպքերի միջից երևան է գալիս Ռուբէնի շիտակ դէմքը իր բնորոշ առանձնայատուկ բնաւորութեամբ, մտածելակերպով, լեզուով, վարքով և դէպի իր եղբայրը առանձնակի վերաբերմունքով։ Երևում է, որ հեղինակը լաւ ծանօթ է իր նկարագրած դէմքերի, շրջանի և տրամադրութիւնների հետ։

Եւ այդ հանգամանքի շնորհիւ է, որ զատ-զատ նկարագրութիւնները ամբողջանում են, դառնում են միաձոյլ գործ, ինչպէս նկարչի նկարը, որին դիտելու համար պէտք է քիչ հեռանալ նկարից, ընտրել տեսողութեան կանոնաւոր կէտ, որպէսզի հնար լինի ըմբռնել քասական կերպով արտադրած սուաղներից արժէքաւոր ամբողջութիւնը։

Ց. Սօլօվեան

(Վերջը միւս անգամ)

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Նահատակ հայ լեզուն

Թիֆլիս, 25 օգոստոսի

Օր օրի վրա հայ լեզուն նահատակվում է. նահատակվում է հայ թերթերում՝ գրողների կողմից, նահատակվում է աշխատակիցների ձեռքով, նահատակում են նրան ամենից շատ հայ մանկավարժներն ու ուսուցիչները, դասագրքեր ու ձեռնարկներ կազմողները և նահատակում են ամենաանխիղճ կերպով։

Բերենք մի քանի նմուշներ.

«Սուրհանդակ» թերթում կարդում ենք հայերէն հետևեալը. «Խօսել Վիէննայի միաբանութեան ազգօգուտ գործունէութեան և մեր գրականութեան ու պատմութեան մատուցած ծառայութեան մասին...»։

Նոյն թերթի համար լուրեր կազմողը գրում է. «Լ. Մանթաշեանը իր կալուածքի համար ձեռք է բերել մի մեքենայ, որը կարողանում է միաժամանակ աշխատել 8 գութանի հետ»։

Նոյն թերթի թարգմանիչը գրում է. «Հետաքրքրական է նաև գերմանական մամուլում արծարծվող այն հարցը, թէ Գերմանիան, ցանկալի կը լինէր, յանձն առնէր առանց մօտքի երաշխաւորութեան այդ գծի կառուցումը»։

Գալով 46 հայ անուանի գրողների թերթին՝ «Հօրիզոնին», այդտեղ էլ կարդում ենք հետևեալ հօտտենտոտեան-բաբելա-ասիրո-գերմանական արձանագրութիւնից, կարծես, արված «Նամակ խմբագրութեան». «Թիֆլիսի մի երկու հայ թերթերում իրողութեանն անհամապատասխան նկարագրվեց Աղայեանի մահվան առիթով Օրթաճալայում մի սեղանի շուրջը յանպատրաստից հաւաքված նրա յիշատակը յարգողների ընդհանուր տրամադրութիւնը և մասնաւոր միջնադէպը»։

Շատ հետաքրքրական է իմանալ, թէ ո՞վ է խմբագրել ու կազմել չնաշխարհիկ հայերէնով գրված այս նամակը՝ Թիֆլիսի թեմի հայ դպրոցների տեսուչ Յով. Տէր-Միրաքեանը, Ներսիսեան դպրոցի ուսուցիչ Ս. Աւետեանը, «Հօրիզոնի» մօտ աշխատակից Ա. Ղազարեանը թէ Գայիանեան հայ միջնակարգ օրիորդաց դպրոցի տեսուչ Ս. Աբովեանն ու օտար դպրոցներում հայերէն լեզուի ուսուցիչ Կ. Միրիմանեանը, որոնք և խմբովին գրել են այս նամակի տակ իրանց անուն-ազգանունները։

Խեղճ հայ լեզու...

Եւ այսպէս ամեն օր։

Կարդացող

*) Տես «Մշակ» № 188.

Վերին-Ագա, 14 օգոստոսի

Դադարած «Կայծեր» օրաթերթի խմբագրութեան յայտարարութեան համաձայն՝ անցեալներում մի բաց նամակով դիմել եմ նոյն թերթի խմբագիր Գ. Երիցեանին (խմբագրատան հասցէով) խնդրելով՝ կարգադրել, որ «Կայծերի» փոխարէն յուլիսի 1-ից ինձ ուղարկվի «Մշակ» թերթը։ Սակայն մինչև օրս ոչ «Մշակն» եմ ստացել և ոչ որևէ պատասխան Գ. Երիցեանից։ Ցանկալի է հրապարակով իմանալ Գ. Երիցեանից, թէ ինչն է անուշադրութեան մատնել իմ արդար պահանջը։

«Կայծերի» տարեկան բաժանորդ

Ալ. Վարդանեանց

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

✦ Պետերբուրգաբնակ պահեստի զինուորացու գերմանացիները պատուէր ստացան վերադառնալ իրանց զօրամասերը։

✦ Բեռլինում արժեթղթերը չափազանց ընկան։ Ճգնաժամը րոպէ առ րոպէ սուր կերպարանք է ստանում։

✦ Ֆրանսիական կառավարութիւնը որոշեց չարձակել պահեստի զինուորներին։

✦ Պարիզում և Բեռլինում ամեն րոպէ սպասում են պատերազմի փող հնչեցնելու հրամանին։ Թէև ոմանք գտնում են, որ կարող է խաղաղութիւնը չը վտանգվել։

✦ Պետերբուրգի պարսից դեսպանատան մէջ հերքում են այն լուրերը, թէ Թիւրքիան և Պարսկաստանը պայմանագիր են կապել միմեանց հետ։

✦ Պետերբուրգի պարսից դեսպանատունը տեղեկութիւն ունի, որ շահի զօրքերի պարտութիւնը պէտք է վճռական համարել, որովհետև Սա դար-Արշադի զօրաբանակը ամենագլխաւորն էր։ Մնացած զօրամասերին շատ դիւրին է ցրել։ Լիակատար հանգստութիւն կարելի է սպասել մօտիկ ապագայում։

✦ Երիտասարդ թիւրքերի կենտրոնական կոմիտէտի մէջ ներկայումս տիրում է մեծ տարաձայնութիւն։ Ամեն օր համարեա տեղի են ունենում խորհրդակցութիւններ։ Միւս կողմից դրութեան անորոշութեանը նպաստում է մինիստրական ճգնաժամը։

✦ Օպօրտօյում (Պօրտուգալիա) կալանաւորվեց մի ամբողջ գունդ, որ աղաղակում էր՝ «կեցցէ թագաւորը»։

✦ Լօնդօնում տրէդ-իւնիօնիստների կօնգրէսը ընդունեց այսպիսի բանաձև. «Ընդունելով միլիտարիզմի և մշտական զօրքի մէջ վտանգ ժողովրդական ազատութեան համար, կօնգրէսը գտնում է, որ ժամանակն է հիմնել ազգային ժողովրդական զօրք, որ ազատ լինի խաղաղ ժամանակին զինուորական օրէնքից, որով օֆիցերներին ընտրելու են զինուորները իրանց միջից։ Այդ տեսակ զօրքը պէտքէ դիմադր է թշնամու յարձակման»։

✦ Լօնդօնում արժանահաւատ տեղեկութիւններ են ստացվել, որ պօրտուգալական արքայականները պատրաստվում են արշաւել Լիսաբօնի վրա։ Կառավարութիւնը ձեռք է առնում միջոցներ. նաև օգնութիւն է խնդրել Սպանիայից։

✦ Իտալիայում, Թուրին քաղաքում, բացվեց համաիտալական ուսուցչական միութեան կօնգրէսը։ Հանրապետական կուսակցութեան լիդեր Կօմանդինին ուղարկված ուղերձի տակ ստորագրեցին 40,000 ուսուցիչներ։

✦ Բրինդիզիում կայացաւ ալբան յեղափոխականների համագումարը։

✦ «Figaro»-ն [illegible] անում, որ աշխարհահռչակ «Ջիօ[illegible]» պատկերի գողութիւնը յայտնի անգլիացի գող Րայմօն Վօրտի գործն է։

✦ Վարնայում խուզարկութիւններ են կատարվում ռուսների շրջանում։

✦ Մայրաքաղաքի լրագիրների ասելով՝ Ֆինլանդիայի գեներալ նահանգապետ Զէյնը մի օրով եկել է Պետերբուրգ և զեկուցել է Ստոլիպինին երերի դրութեան մասին։ Նոյն օրվայ երեկոյեան Զէյնը վերադարձել է Հէլսինգֆորս։

✦ Ռուս ժողովրդի միութեան անդամների համառուսական համագումարը կայանալու է Մօսկվայում նոյեմբերի 21-ից մինչև դեկտ. 1-ը։

✦ «Россія»-ն ասում է, որ երբ Պետական Դումայի նստաշրջանը վերսկսվի, հաւանօրէն կորուշվի Պետերբուրգին միացնել ամբողջ վըբօրգեան նահանգը։

✦ Ռուսաց մինիստրների խորհրդի որոշմամբ շուտով բաց կը թողնվեն նոր տեսակի 100 րուբլանոց թղթադրամներ։

✦ «Рѣчь»-ը հաղորդում է, որ Դօնեան շրջանի պետը ժող. լուս. մինիստրի հարցին պատասխանել է, որ այդ շրջանին համալսարան հարկաւոր չէ։

✦ Պետերբուրգի բանւորների մէջ կատարվում են ձերբակալումներ։

✦ Բացվեց ֆինների սօցիալ-դեմօկրատական կուսակցութեան համագումարը։

✦ Բագւում, ինժեներ Բէհբուդօվին չարչարելու առիթով, միլիօնատէր Հաջի-Զէյնալ Թաղիեվը քնիչի պահանջով՝ չը բանտարկվելու համար՝ ներկայացրեց 200,000 րուբլի գրաւական։ Թաղիեվը արդարադատութեան մինիստրին միջնորդեց պակասեցնելու յիշեալ գրաւականը։ Մինիստրը մերժեց Թաղիեվի միջնորդութիւնը։

✦ Ռուսական մինիստրական շըրջաններում անհեթեթութիւն են համարում տարածված այն լուրերը, թէ իբր հրէայ փաստաբաններին արգելված է վարել քրիստոնեաների գործերը։

✦ Պետական Դումայի առաջիկայ չորրորդ ընտրութիւնների պատճառով վճռված է գեն. Տօլմաչեվին դեռ թողնել Օդեսսայում,

✦ Տօկիօյից հեռագրում են, որ մինիստրների խորհուրդը առաջիկայ տարվայ բիւջէից հանել է այն գումարները, որոնք նշանակված էին զինուորական ույժերը ուժեղացնելու համար։

✦ Չինաստանի զանազան տեղերում քաղցի պատճառով ցոյցերը շարունակվում են։ Կառավարութիւնը շարունակ զօրքեր է ուղարկում անկարգութիւնների տեղերը։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ս. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Ց. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ
(Ամառային երթևեկութիւն)
(Ժամերը նշանակված են Թիֆլիսի ժամանակով)

ԹԻՖԼԻՍԻՑ ՄԵԿՆՈՒՄ Է

ԲԱԳՈՒ՝ արագ № 2 գնացքը՝ 9 ժ. 38 ր. առաւօտ., Աղստաֆա է հասնում 12 ժ. 15 ր. կէսօրին, Գանձակ՝ 2 ժ. 47 ր. ցեր., Եւլախ՝ 4 ժ. 20 ր. ցեր.- Հաջի-Կաբուլ՝ 8 ժ. 10 ր. երեկ., Բալաջարի՝ 11 ժ. գիշ., Բագու՝ 11 ժ. 33 ր. գիշեր.: Պօստատար № 4 գնացքը՝ 12 ժ. 36 ր. գիշ., Աղստաֆա է հասնում 8 ժ. 28 ր. գիշ., Գանձակ՝ 6 ժ. 37 առաւօտ., Եւլախ՝ 3 ժ. 35 ր. առաւօտ., Հաջի-Կաբուլ՝ 1 ժ. 7 ր. կէսօր., Բալաջարի՝ 4 ժ. 24 ր. ցերեկ., Բագու՝ 5 ժ. 42 ր. ցերեկ.: Մարդատար № 6 գնացքը՝ 3 ժ. 34 ր. ցեր., Աղստաֆա է հասնում՝ 6 ժ. 46 ր. երեկ., Գանձակ՝ 9 ժ. 57 ր. երեկ., Եւլախ՝ 11 ժ. 54 ր. գիշեր., Հաջի-Կաբուլ՝ 4 ժ. 22 ր. գիշ., Բալաջարի՝ 7 ժ. 36 ր. առաւօտ., Բագու՝ 8 ժամ 13 ր. առաւօտ.: Խառն գնացքը՝ IV կարգի վագօններով ըստ հարկի կարևորութեան՝ 5 ժ. 15 ր. գիշ., Աղստաֆա է հասնում 9 ժ., 19 ր. առաւօտ., Գանձակ՝ 1 ժ. 36 ր. ցեր., Եւլախ՝ 5 ժ. 4 ր. երեկ., Հաջի-Կաբուլ՝ 11 ժ. 44 ր. գիշեր.: Բալաջարի՝ 4 ժ. 33 ր. գիշ., Բագու՝ 5 ժ. 44 ր. առ.,

ՋՈՒԼՖԱ-ԵՐԵՒԱՆ՝ պօստատար № 74/75՝ 1 ժ. գիշ. Ղարաքիլիսա է հասնում 8 ժ. 16 ր. առաւօտ., Ալէքսանդրօպօլ՝ 11 ժ. 50 ր. ցերեկ., Էջմիածին կայար. 5 ժ. 7 ր. երեկ., Ուլուխանլու՝ 5 ժ. 34 ր. երեկ. (առանց Երևան մտնելու): Սակայն Ուլուխանլուից առանձին գնացքը ուղևորվում է Երևան 6 ժ. 11 ր. երեկ. և հասնում է Երևան 6 ժ. 54 ր. երեկ., Նախիջևան՝ 11 ժ. 2 ր. գիշեր., Ջուլֆա՝ 12 ժ. 46 ր. գիշերվայ: Մարդատար-ապրանքատար № 78/79 գնացքը՝ 5 ժ. 48 ր. երեկ., Ղարաքիլիսա է հասնում 1 ժ. գիշերվայ, Ալէքսանդրօպօլ՝ 4 ժ. 34 ր. գիշ., Էջմիածին կայարան՝ 9 ժ. 45 ր. առաւ., Երևան՝ 11 ժ. 10 ր. ցերեկվայ և սրանից դէնը այլևս չէ գնում:

ԲԱԹՈՒՄ՝ արագ. № 1 գնացքը՝ 11 ժ. 8 ր. գիշ., Միխայլօվօ է հասնում 2 ժ. 10 ր. գիշ., Բաթում՝ 9 ժ. 43 ր. առաւօտ: Պօստատար № 3 գնացքը՝ 10 ժ. 47 ր. առ., Միխայլօվօ է հասնում 3 ժ. ցերեկվայ, Բաթում՝ 12 ժ. 35 ր. գիշ.: Մարդատար № 5 գնացքը՝ 5 ժ. 15 ր. երեկ., Միխայլօվօ է հասնում 9 ժ. 27 ր., երեկ., Բաթում՝ 6 ժ. 26 ր. առ.: Խառն գնացքը IV կարգի վագօններով ըստ հարկի կարևորութեան 10 ժ. 3 ր. երեկ., Միխայլօվօ է հասնում 4 ժ. 41 ր. գիշ., Բաթում 6 ժ. 4 ր. երեկոյեան:

ԲՈՐԺՈՄ՝ մարդատար № 7/8 գնացքը՝ 8 ժ. 18 ր. առաւօտ., Գօրի է հասնում 10 ժ. 52 ր. առ., Բօրժօմ՝ 1 ժ. 38 ր. ցերեկ.: Մարդատար № 9/10 գնացքը՝ 3 ժ. ցերեկ., Գօրի է հասնում 5 ժ. 34 ր. երեկ., Բօրժօմ՝ 8 ժ. 28 ր. երեկոյեան:

ԹԻՖԼԻՍ Է ՀԱՍՆՈՒՄ

ԲԱԳՈՒԻՑ՝ մարդատար № 5 գնացքը՝ 4 ժ. 25 ր. ցերեկ.: Պօստատար № 3 գնացքը՝ 9 ժ. 52 ր, առ.. Արագ № 1 գնացքը՝ 10 ժ. 24 ր.՝ երեկ.: Խառն գնացքը IV կարգի վագօններով՝ 9 ժ. 5 ր. երեկ.:

ՋՈՒԼՖԱ-ԵՐԵՒԱՆԻՑ՝ պօստատար № 72/73 գնացքը՝ 7 ժ. 38 առաւօտ.: Մարդատար-ապրանքատար՝ № 80/81 գնացքը՝ 1 ժ. 26 ր. ցերեկվայ:

ԲԱԹՈՒՄԻՑ՝ արագ № 2 գնացքը՝ 8 ժ. 52 ր. առաւօտեան: Պօստատար № 4 գնացքը՝ 11 ժ. 40 ր. գիշ.: Մարդատար № 6 գնացքը՝ 2 ժ. 54 ցերեկ. Խառն գնացքը IV կարգի վագօններով՝ 4 ժ. 17 ր. գիշերվայ:

ԲՈՐԺՈՄԻՑ՝ Մարդատար № 9/10 գնացքը՝ 9 ժ. 28 ր. գիշ.: Մարդատար № 7/8 գնացքը՝ 7 ժ. 18 ր. առաւօտեան:

Ծանօթութիւն.—Արագ գնացքներով (№ 2՝ Թիֆլիսից Բագու՝ և № 1 Բագու-Թիֆլիս) առանց վագօնը փոփոխելու կարելի է հաղորդակցել Թիֆլիս-Բագու-Ռօստով, միայն վճարելով պլացկարտի գինը:

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
Հիմնված 1880 թ.
(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից
ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ
«606»-Ի ՆԵՐՍՐՍԿՈՒՄ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ՝ 11—12 ժ.
Բ. Ա. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հ.:
Կ. Մ. ՉԻԿՕՎԱՆԻ—9½—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային:
Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.:
Ն. Տ. ՄՈՒԼԻՆ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւ.:
Մ Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներական վիրաբուժութեան և միզասեռ. հ.:
Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.:
ԿԻՆ ԲԺԻՇԿ Պ. Ս. ԶԻԼԲԵՐՁԱՑ—12½—1 ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.:
Գ. Յ. ԳՈՒՐՔԷՆՕՎ—1—1½ ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.:
Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հիւ.:
Բ. Գ. ԱՂԱՍԱՐԵԱՆ—1½—2 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ.:
ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ՝
ԿԻՆ ԲԺԻՇԿ Պ. Ս. ԶԻԼԲԵՐՁԱՑ—6—6½ ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.:
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—6—7 ժ.:
Վճարը 50 կ.: Չքաւորները ձրի: Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին:
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ Բ. Նախասարդեան
3. 0—88

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Լոյս տեսաւ
Պատմութիւն
հայոց գրականութեան
ՍԿԶԲԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՄԵՐ ՕՐԵՐԸ
Վ. ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ
Հրատարակութիւն
«ԳՈՒՏԵՆԲԵՐԳ» գրավաճառանոցի
1000 երես. գինն է 1 ր. 50 կ.
[illegible]
Դիմել՝ Тифлисъ, Книжный Магазинъ «Гуттенбергъ».
(2.) 844. 2—2

ԹԱՄԱՄՇԵԱՆ Ս. դպրի
[illegible]
15 կ.
20 կ.
35 կ.
40 կ.
[illegible]
(2. 4.) 784. 5—5

ՄԻ ԻՆՏԵԼԻԳԵՆՏ ՀԱՅ ԸՆՏԱՆԻՔՈՒՄ
ընդունվում են
ԳԻՇԵՐՕԹԻԿՆԵՐ
10—14 տարեկան հասակի
Հասցէ՝ IV уч. Большая Ванкская, Мельничный пер. д. № 5.

ՀԱՇՒԱՊԱՀԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ
Գ. և Մ. ՏԷՐ-ԴԱՒԹԵԱՆՆԵՐԻ
[illegible]
(2. 4.) 818. 25—7

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ
ԱՐՏԱՇԷՍ ԱԲԵՂԵԱՆԻ
ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԱԳՐՔԵՐԸ
[illegible]
(2. 4.) 854. 2—1

ԱՌԵՒՏՐԻ ԵՒ ԱՐԴԻՒՆԱԲ. ՄԻՆԻՍՏ. ԻՐԱՒՈՒՆՔՆԵՐՈՎ
ՀԱՇՒԱՊԱՀԱԿԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ
Ն. Ս. ԵՐԻՑԵԱՆԻ
(Հիմնուած 1895 թ.)
[illegible]
Тифлисъ, Учредит. Бухгал. Курсовъ Н. В. Абрамяну, Николаевская, 22, Телефонъ 744.
(2. 4.) 772. 0—8

Տ. Մ. ՓԻԼՈՍԵԱՆԻ
ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ
ԿՈՒՐՍԵՐՈՒՄ
Թիֆլիս, Միխայէլեան փ. 24/3. Տելեֆոն № 976.
[illegible] Pitman [illegible] Pigier [illegible] Muster-Comptoir [illegible]
(2. 4.) 738. 0—15 Տ. ՓԻԼՈՍԵԱՆ

Утвержденные Министерств. Торговли и Промышленности
ТОРГОВАЯ ШКОЛА
СЪ ПРАВАМИ ПРАВИТЕЛЬСТВЕН. СРЕДНИХЪ УЧЕБНЫХЪ ЗАВЕДЕНІЙ
И
БУХГАЛТЕРСКІЕ КУРСЫ
ДЛЯ ЛИЦЪ ОБОЕГО ПОЛА
А. И. ТЕРЪ-КАСПАРОВА
Баку, уголъ Красноводской и Меркурьевской. Телефонъ № 10—56.
ШКОЛА и КУРСЫ даютъ полную теоретическую и практическую подготовку къ бухгалтерской и прочей дѣятельности въ торгово-промышлен. и иныхъ учрежденіяхъ.
Полный курсъ въ школѣ три года, на курсахъ 6—8 мѣсяцевъ.
Пріемъ въ младшій приготовительный и первый классы ШКОЛЫ съ 20 Августа НА КУРСЫ съ 1 Сентября ежедневно.
Представившія свидѣтельства объ окончаніи 2-хъ класс. сельск. училищъ, 4-хъ классовъ городскихъ училищъ и перваго класса среднихъ учебныхъ заведеній принимаются въ первый классъ ШКОЛЫ безъ экзамена.
Подробныя свѣдѣнія о ШКОЛѢ и КУРСАХЪ выдаются и высылаются безплатно.
(2. 4.) 709. 20—16

Լոյս տեսան
Թուաբանական խնդիրներ եւ օրինակներ
ԳՐԵՑԻՆ Ա.-Գ. ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ
I և II տարի, [illegible] 30 կ.
III և IV տարի, [illegible] 35 կ.
[illegible] 60 կ.
Պահեստ՝ Центральная Книжная Торговля [illegible]
(2. 4.) 839. 4—2

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный.